

ISTRSKI TEDNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE ZA ISTRSKO OKROŽJE

LETO I. - Štev. 39

KOPER, 25. novembra 1950

Cena 3 di

S povečano udeležbo na množičnih delovnih akcijah na čast volitev v odbore SIAU odgovarjamo lažnivi sovražnikovi propagandi

Prva preizkušnja za, teden slov. kulture, Nastop devetih pevskih zborov v Marezigah

Skupni nastopi delovnih ljudi slovenske in italijanske narodnosti našega okrožja na prostovoljnih delovnih akcijah so zadeli v živo reakcijske kroge onstran demarkacijske črte in njihovo agenturo, ki se vedno rovari po naših obalnih mestecih. — Krik, ki so ga zagnali po svojih glasilih zaradi našega nedeljskega prostovoljnega dela, nas ni prav nič presenetil, ker je to je nadaljevanje podlega početja proti ljudstvu, ki se je za ceno težkih žrtv osvobodilo izpod fašističnega suženjstva in si danes z lastnimi napori utira pot v boljše bodočnost. Saj je to tista zločinska sodrga, ki se je v majskih dneh potuhnila in se izognila roki pravice, da bi se pozneje pod okriljem anglo-ameriške oblasti in ob podpori rimske vlade zopet opogumila in nadaljevala svoje kriminalno početje proti našemu ljudstvu. Združena reakcija, kateri korakajo že nekaj časa na čelu kominformisti, že pet let skuša alarmirati svet z lažljivim prikazovanjem naših uspehov kot nekih zločinskih dejanj.

»Kakšen zločin naj bi bil v tem, da čistimo ulice, urejamo naše mesto in gradimo nove objekte, ki bodo služili razvoju našega gospodarstva. Kaj je slabega v tem, da delamo Slovenci in Italijani skupno? Bi bilo morda bolje, če bi se še naprej sovražili in klali med seboj?« je izpraševal prileten tovariš v slabi italijanski slovenskim naglasom svojega bližnjega tovariša v nedeljo na prostovoljnem delu pri čiščenju ruševin nekje v sredini Pirana.

»Narodnostno mržnjo je v preteklosti na zvit način podžigala naša gospoda,« je odvrnil tovariš iz Pirana, »prepričevala nas je o neki višji kulturi in nas pitala s teorijo ničvrednosti z namenom, da nas, delavce, spravi ene nad druge, da lahko ene

kakor druge nemoteno izkorišča. Danes ta naš skupni sovražnik vpije, ker vidi, da smo si podali roko in mu z uspehi, ki jih dosegamo na vseh področjih, zapiramo pot k povratku. Toda mi bomo tudi na to sovražnikovo kričanje odgovorili s podvojnimi napori.«

Vajin pogovor, tovariša, dokazuje, da je tudi delovno ljudstvo italijanske narodnosti spoznalo svoje prave sovražnike in razumelo, da so njegovi življenjski interesi tesno povezani z utrjevanjem bratstva med tukaj živčimi narodi. Tudi Pirančanke so hoteli dati svoj odgovor reakciji in so v nedeljo gostile z vinom množico prostovoljcev ter nasmejano dejale: »Vendar so se tudi naši možje zdramili in so se poprijeli dela v korist skupnosti.«

Tako so mislili tudi Koprčani, ki so bili zaradi velike udeležbe na prostovoljnem delu prejšnji teden oklevetani od tržaškega reakcionarnega tiska in so se drugo nedeljo odzvali še v večjem številu.

Vsi skupaj pa smo mišljenja, da je treba še bolj razširiti to mogočno fronto delovnega ljudstva, ki koraka

po začrtani poti v novo, boljše življenje in neusmiljeno tepta ostanke preteklosti — zaostalost, narodnostno mržnjo in izkoriščanje. V naše vrste moramo pritegniti vse, kar je zdravo, ne glede na narodnost. Obenem pa moramo biti nepopustljivi proti sovražniku in njegovim podrepanikom v naših vrstah. Ne bomo se ozirali na to, kaj o nas govorijo onstran demarkacijske črte, toda pometli bomo z ostanki reakcije na naših tleh!

Razočarani - se vračajo

Pod vplivom podle propagande italijanskih šovinistov in želje po komodnem, brezdelnem življenju, je že marsikdo zapustil našo cono in šel iskat srečo v Trst ali Italijo.

Tako je naredil tudi Fernetič Matej iz Brtonigle, ki pa je bil kmalu po svojem prihodu v »ljubljeni« deželici, razočaran. Nekaj časa ga je v Trstu izkoriščal neki pek, kateremu je mora garati noč in dan za 4000 ir tedensko. Kaj je danes 16.000 lir mesečno, ko pa dobro vemo, koliko stane življenje onstran demarkacijske črte.

Nedeljsko prostovoljno delo v Kopru

Nastop pevskih zborov v Marezigah je v nedeljo privabil mnogo ljudi iz okoljskih vasi in iz Kopra. Dvorana novega Zadrugnega doma je bila prenapolnjena, še zunaj so stali ljudje. Že spomin na nastop 11 pevskih zborov leta 1848. je privabil ljubitelje naše lepe slovenske besede.

Da se zbere toliko pevcev, je treba veliko truda in požrtvovalnega dela. Ljudje so prišli peš in na kamionih, da čujejo našo pesem.

V nedeljo je nastopilo devet pev-

skih zborov, ker je kostabonški izostal.

Prvi je nastopil mešani pevski zbor iz Sv. Lucije, ki zaradi svoje maloštevilnosti ni dosegel takega učinka, kot bi ga moral. To je pred kratkim ustanovljen pevski zbor, ki se je precej potrudil za to prireditev, toda glasovi se niso dovršili. Vsak pevski zbor je odpel po tri pesmi, tako da prireditev ni postala dolga, črna že zaradi odmerjenega časa.

Zelo drugačno sliko je pokazal pevski zbor iz Sv. Antona, ki je močnejši od ostalih. Pri njem se kaže, da pevci niso vajeni pevovodje in so gledali kar v poslušalce. Vendar mislimo, da Antončani mnogo obetajo s svojim pevovodjem Dela Savijem vred, saj so odpeli Vodopivčev »Naročilo« zelo dobro.

Pevski zbor narodne zaščite iz Skofij je zapel dve pesmi in pokazal, da ima kot mlad pevski zbor veliko izgledov, vendar je bilo mnenje občinstva, da je precej monoton in precej neskladen, kar se je pokazalo predvsem pri pesmi »Komandant Stane«. Puharjevo »V boj« je boljše zapel.

Pevski zbor iz Pomjana je precej znan, vendar je na nedeljskem nastopu pokazal, da mora paziti predvsem na izgovarjavo glasov in da pomnoži tenorje. Vse kaže, da Pomjančani nimajo čistih gl. Pesmi so podali precej občutno in skladno.

Smarski pevski zbor se je tudi v nedeljo vrnil med najboljše. Predvsem lepo so Smarčani peli Miheličev »Svobodna je naša domovina«, zato jih je občinstvo nagradilo z burnim ploskanjem. Kar tako nadaljujte, Smarčani!

(Nadaljevanje na 6. strani)

Iz IV. Okrožne konference ASIZZ v Izoli

Nedeljo je bila v okrašenih dvorani tovarne »ARRIGONI« v Izoli IV. konferenca Antifašistične slovensko-italijanske ženske zveze. Po pozdravnih govorih je tov. Ziva podala obširno politično poročilo, tov. Crola lini pa poročilo o delu in vzgoji naših otrok.

Sledila je živahna diskusija, v katero so posegle številne delegatke. Tov. Zura je dejala, da je organizacija naših žena v sodelovanju s SIAU znatno pripomogla pri izvajanju nalog enoletnega plana. Zlasti pa so naše žene delale na področju matere in otroka in pri drugih ženskih vprašanjih. Nadalje je tov. dr. B. Salamun, voditelj pedistiškega oddelka poudaril važnost nove otroške bolnice v Izoli, ki bo do leta 1952. del centralne bolnice. Dejal je, da bo z vzgojo zdravstvenega osebja v tej bolnici umrlo manj otrok.

Tov. Fani Straus je poudarila važnost sveta za zaščito matere in otroka. Dejala je, da so bili ob pomoči ASIZZ organizirani številni otroški vrtci, igrišča, posvetovalnice, bolnice itd. Vendar se s tem ne smemo zadovoljiti. Organizacijo ASIZZ čaka rešitev dveh važnih vprašanj, in to sta: zdravstvena zaščita otroka za zmanjšanje njihove bolehnosti ter organiziranje pomoči nosečim ženam in doječim materam v dobi, ko bi se morale izogibati vsakega dela.

Zanimiva je bila tudi diskusija tov. Marije Metlike iz Umaga in Eme Milenič ter drugih, ki so pokazale, kako veliko važnost pripisujejo naše žene javnemu udejstvovanju v okviru ASIZZ.

Po diskusiji je bil izvoljen nov okrožni odbor ASIZZ, nakar je bila sprejeta resolucija, ki je objavljena v celoti na 3. strani.

Še o neopravičenih izostankih od dela

V našem listu smo se že večkrat dotaknili tega vprašanja. Ker pa se številni neopravičeni izostankov po naših podjetjih ni zmanjšalo, nasprotno, celo povečalo, kar donaša našemu gospodarstvu veliko škodo, moramo ponovno opozoriti odgovorne, da naša ljudska oblast ne bo več dolgo trpela tega nezasiščenega početja.

Navedli bomo le nekaj primerov. V tovarni ex Ampelea v Izoli je bilo letos samo meseca oktobra 1.164 primerov odsotnosti zaradi obolenj. Ti primeri znašajo samo v enem mesecu 15.586 delovnih ur za to podjetje. Nadalje je bilo v prvih 8 dneh tega meseca zabeleženih v isti tovarni že 314 primerov obolenj.

Ce bi nalašč tako delali bi rekli, da je nemogoče verjeti takim številkam, vendar je to dokazano. Se en tak primer je v tovarni ex Arrigoni v Izoli. Od 1. do 9. oktobra je bilo od 520 delavcev, ki jih ima tovarna, zabeleženih že 399 obolenj.

Mestni ljudski odbor v Izoli je samo v oktobru izdal 600 dodatnih živiliških nakaznic za bolne.

V Piranskih ladjedelnicah je od 1. do 8. novembra bilo od skupnega števila delavstva 187 že 126 obolenj.

Odstanek obolenja v gradbenem podjetju EDILIT je nekaj manjši, vendar je še prevelik.

V dokaz, da niso vsa zgoraj navedena obolenja upravičena, zadostuje, da se ozremo na podjetje »Conado«, ki se v rokah privatnika, ki postopa strožje in ima na 14 delavcev le 1 primer obolenja, drugih izostankov pa sploh nima.

Prispevek italijanskih

ŠOVINISTOV

k vzpostavitvi dobrih odnosov med Jugoslavijo in Italijo

V sosednjem Trstu se vztrajno ponudarja potreba po dobrih odnosih med obema conama, da ne rečemo celo potreba po dobrih odnosih med Italijo in Jugoslavijo. Seveda se za doseg tega cilja na vso moč trudijo, začeni pri mežnarjih Sv. Justa in tajniku CLN pa tja do odgovornih ministrov Republike Italije, ki hodijo na posete v Trst. Če rabite še kak dokaz zato, zadostuje, da vzamete v roke tržaški desničarski tisk tega tedna in odprle se vam bodo oči, da boste kar zastrmeli. Tam lahko citate črno na belem, da je treba mejo na strani cone »B« zaščititi z vsemi onimi vojaki, ki so namenjeni za policijsko službo ob reki Jalu, ko bodo čete Združenih narodov dosegle to nevarno mejo. Saj imajo jugoslovanske čete že prave manevre, kako bi najlažje udrle v rajski Trst. Kot prvi poskus so padle po rtech nič hudega slutečih delavcih Selvega, ki so ob meji popravljali električno napeljava in jih enostavno odvlekli v strašno cono »B«. Razumljivo, da so tržaški mestni očetje takoj poslali protestno brzojavko ministrskemu predsedniku v Rimu in drugim škofom širom Italije, ki vlada ob severnovzhodnih mejah Italije. Saj tam ni nihče več varen pred tolovaji, ki se pođe po poljih in gozdovih in preže na nesrečneža, ki bi se približal meji. Tako nekako je spremljalo šovinistično in kominformistično časopisje sicer brezpomemben dogodek

ustavitve treh oseb, ki so brez dovoljenja prekorčili consko mejo.

Povprečen človek, ki se ne spozna skrivnosti diplomacije, bi se vprašal, čemu naj služi te vrste gojenja soseščine. Kaj pravzaprav hoče pobožno tržaško časopisje in slična sveta bratovščina po Italiji s tem načinom trošenja bedastih laži in hujskanja. Lahko si mislimo samo, da imajo v mislih zgodbo starega svetega pisma, kako so njih duhovni predniki zavzeli mesto Jeriho s trobentami. Trobili so toliko časa, dokler ni zidovje padlo. Zato danes gospodje okrog »Giornale di Trieste« in njegovega večernega brata »Ultime Notizie« istotako uporabljajo trobente, da bi se podrla meja na Skofijah. Ta pa nikakor ne pade. Zato so toliko bolj živčni in nestrpni. Glas njihovih trobent pa samo zastruplja ozračje, ki bi brez njihovega zblíževalnega dela bilo mnogo bolj zdravo in znosno.

In kake druge mnogo hujše skrbi jih tarejo. Pomislite ameriški veleposlanik v Beogradu g. Allen se je mudil v Kopru, ne da bi zato prosil prej za dovoljenje ali pa vsaj obvestil begunski krožek CLN v Trstu, ki je vendar postal zadnje čase ne le najuplívnejša ustanova okrog katere se suče vsa lokalna politika, marveč kar važen činitelj svetovne politike. Saj so morali pri Organizaciji ZN najeti kar tri nove uradnike, da lahko sproti rešujejo njegove proteste in predloge, s katerimi misli rešiti celoten položaj STO-ja. Po-

mislite samo na ubogo preganjano katoliško vero, ki se mora skrivati tam po katakombah kakor za časa hudih rimskih cesarjev. Sedaj je pa g. Allen slikal nasmejane Koperce kako rinejo iz cerkve pri belem dnevu in celo brez vsakega spremstva zaščite, ki bi jih branila, kakor policija v Trstu Slovence, če se vračajo z kake svoje kulturne prireditve. Pa še nekaj je g. Allen videl. Kako moriš na pregled, če hočeš v Trst, sedaj ko so postali čerini na drugi strani ljubezni, da se tak pregled čisto ukinili in ti celo milostno dovolijo po dolgem moledivanju prinesiti boren kilogram riža. Včeraj pa je neka baba na nesrečo pozabila doma culo z rdečim in ker pristaniška oblast ni mogla zadržati ladje dokler se vrne, je kmalu nastala cela mednarodna afera. Tržaški mestni očetje so že hoteli sporočiti telegram na najmerodajnejše činitele v Rimu, naj za kazen tam zadrže moko, ki jo je Amerika nakazala Jugoslaviji. Saj kakor pravijo Ultime, Američani nimajo pri tej moki pravih zaslug in besede in je ta dobava le izraz globokih čustev italijanskega šovinizma, do drage sode, katero ne morejo pustiti na cedilu, če se nahaja v stiski. Pričakujejo pa, da bo tudi Jugoslavija pokazala razumevanje za to širokogrudnost in bo »poklonila« Italiji v nagrado vsaj ljubljeno »cono B«.

Kaj bi v Trstu le pisali, če bi jim zmanjkala ta nesrečna »cona B«.

CETORE

Zakaj nekateri tajniki nočejo pomagati našim vasem?

Pretekli teden so pripeljale barke v Izolo pesek. Rabili smo ga za vodnjak, toda nismo mogli dobiti kamiona, ki bi nam pesek pripeljal v Cetare. Prvi dan nam je sicer »Adria« pomagala, toda potem smo morali več dni tekati okoli, a nismo nič dobili. Sli smo tudi v Izolo in vprašali tajnika Kmetnaproze, če nam da kamion na razpolago; odgovoril nam je, da ga da raje v garažo, kot bi ga nam posodil. Takoj drugi dan smo videli, kako je vozil tropine privatnikom, nam pa ni hotel pomagati in tako smo zgubili 7 kub. m peska, ki je padel v morje. Drugič nam je pripeljala barka 30 kub. m peska in posrečilo se nam je, da smo pripeljali v Cetare 12 kub. m, kazalo pa je, da bo drugih 18 kub. m doživelo isto usodo kot onih 7 kub. m. Obrnili smo se na tajnika kmetnaproze v Kortah, ki je kamion obljubil in mi smo že poslali prostovoljce v Izolo, toda kamion jo je odkuril v Koper po meso, kar pa bi Kortežani lahko napravili kot po navadi z vozom. Ko smo to videli, smo šli do tajnika in se pritožili zaradi napačnega in škodljivega odnosa, ki ga je imel do vseh naših vaščanov.

Posmehljivo nam je dejal, da se lahko obrnemo tudi na kontrolno komisijo, češ da je njim vseeno. Seveda so se Ceaarani, ko so to izvedeli, globoko užalili in godrnjali, češ kakšne tajnike imamo.

Vodnjak smo začeli delati že avgusta meseca in smo v enem mesecu izkopali s prostovoljnimi delom 230 kub. metrov zemlje in kamenja, kar tudi zadostuje, da se v vodnjaku nabere dovolj vode za eno leto. Zato se moramo zgražati, če v glavah nekaterih tajnikov ne najdemo razumevanja za naš trud. Mnenja smo, da kvari tak odnos do dela našo skupnost!

GRINTOVEC

Zasvetila nam bo električna luč

»Na Grintovcu so podivjali zadnje tedne,« pravijo v Sergašah. Saj jih vidijo vsak dan, kako kopljejo jame za »teleferke«, gor po hribu. Nekdaj so molčali in se celo prepirali, ali bodo napeljali luč ali ne, pa jih je zato naša »agencija« malce prišla in so se znašli. Začeli so delati in še danes delajo. Takoj so začeli razširjati cesto in so dela kmalu končali. Tudi gramoz so že izvozili. Zadnje dneve pa so dela na cesti prekinili in so začeli napeljevali luč v vaš. Od križišča do Grintovca so morali skopati 30 skoraj dva metra globokih luknj. Domenili so se, da bo vsaka družina izkopala eno luknjo.

V nedeljo so jim priskočili na pomoč mladi električarji, amaterji iz Kopra in napeljali v vse domovečasne instalacije. Bilo jih je 26. Nekateri so delali še celo vse popoldne. Uverjeni so, da bo v nedeljo v vasi že zasvetila luč, zato so pripravili mladinske volitve in prireditve. Če bo šlo vse prav, bo luč zasvetila. Imeli bodo sestanke SIAU in se bodo menili tudi o volitvah ter gospodarskih zadevah vasi.

Grintovčani so se močno začudili koprskemu radiu, ki je oddajal poročilo, kako oni delajo in je namesto pravilnega imena njih vasi povedal: »Santa Maria di Montek«. Zato pa naj se poročevalci pri koprskem radiu naučijo izgovarjati pravilno ime njih vasi, ki je Grintovec in nič drugače.

Grintovčani si mislijo te dni: Kako bodo gledali Sergašani pod nami, ko bo nam zasvetila luč, katero imajo oni že mesec dni v vasi, po hišah pa ne. No, glej, kako smo jih nabrisali. Prepričani smo, da se bodo gledali v Sergaše, kako jim je svetila luč, zdaj pa oni obračajo oči gori k nam.

KROG

Tudi prebivalci Kroga so se začeli gibati in se pripravljati na volitve v odbore SIAU. Do sedaj je vpisanih v SIAU že nad 80% volivnih upravičencev. Članarino so plačali že vsi člani.

OBVESTILO

Opozarjamo vsa podjetja in ustanove, ki spadajo pod okraj Koper, da nakazila za drva in premog se izdajajo samo v torkih in petkih od 9 — 12 h. v sobi št. 2.

V navedenih dneh se ne sprejema po gornjih vprašanjih.

Okrajni LO-pov. za trgovino Koper

tila tudi električna luč. Prav gotovo ni niti do tega dne daleč, kajti za drogove so že poskrbeli. Viljem Turk je dejal: »Zgrabitelj moramo še trdneje in odločneje, z lastnimi močmi, da bodo Muženič in njegovi somišljeniki zopet videli, kako se vsi trudimo za našo dobrobit — za socialistično izgradnjo.«

Pohitimo s pripravami za volitve SIAU

V Sv. Antonu, Dekanih, Cetorah in Potoku so že sestavili kandidatne liste

Le še dva dobra tedna nas ločita od volitev v odbore SIAU. Priprave na te so zelo živahne. Po naših vaseh, mestih, delovnih kolektivih, podjetjih, skratka povsod, kjer obstaja frontna organizacija, je zelo razgibano. Povsod so si člani SIAU napovedali medskupinsko in medsebojno tekmovanje na vseh delovnih področjih. Zlasti so zadnje dni oživele delovne akcije, ki jih obiskuje vse članstvo slovensko-italijanske antifašistične unije.

Na predvolivnih zborovanjih pretresajo frontovci vprašanja gospodarskega, kulturnega in političnega pomena. Ni je vasi ali zaselka, ni člana SIAU v našem okrožju, ki bi ne vedel za deseti december, za dan, ko bo istrsko delovno ljudstvo združeno v svoji

protifašistični organizaciji znova pokazalo vsem obrekovalcem, da hoče še nadalje graditi sebi in bodočemu pokolenju srečnejše življenje. Z desetimi decembrom bo hkrati zadan najhujši udarec vsem tistim, ki zavirajo napredek in graditev v našem okrožju.

Dalje pretresajo na predvolivnih sestankih člani SIAU svoje dosedanje delo in ugotavljajo poleg uspehov tudi razne pomanjkljive strani.

Zaradi nerealnih planov posameznih frontnih organizacij in zaradi njih površnosti pri delu ne bodo n. pr. v Sičjolah, Sv. Luciji, pa še marsikje drugje z uspehom dokončali tekmovanja.

Vendar naši ljudje — člani SIAU ne bodo več trpeli v svoji organiza-

ciji, pa še manj v vodstvu, takih članov, raje jih bodo izločili in delali sami. Prav na teh volitvah si bodo izvolili svoje najboljše tovariše, ki jih poznajo kot delovne in požrtvovalne in ki jim tudi zaupajo. Te dni so si že v več krajih postavili kandidatno listo. Sv. Antončani so jo n. pr. sestavili iz teh članov: Skergat Karmel, Muženič Ernest, Kavalič Roman, Benčina Renato, Kodarin Karmela, Kodarin Elvira, Kodarin Ernesta, Kavrečič Nihazij, Kavrečič Bogomil, Kotrle Esperij, Turk Marija, Kavrečič Zarko, Babič Roman, Jakamin Cvetko, Radela Alojzij, Hrevatin Nevija, Jakamin Roman, Tripar Emil, Cah Avgust, Gregorič Ivan in Suhin Ivan. Za delegate v okrajno skupščino pa so zbrali sledeče tovariše: Skergat Karmel, Kodarin Radko, Turk Viljem, Cah Viljem, Hrevatin Drago in Cunja Viljem. Prav tako so si postavili žekandidatno listo tudi frontovci iz Dekanov, Cetar in Potoka.

Zato pohitimo s pripravami za volitve, tkujmo, da bomo pravočasno izpolnili naš plan, utrjujmo naše organizacije SIAU! Ponovno dokažimo našim sovražnikom, da hočemo živeti v miru, da hočemo graditi dom blagostanja delovnih ljudi — dom resničnega socializma!

Kampolino

Nekaj raztresenih hiš na hribu proti Maliji, ki so obrnjene proti Sv. Luciji, imenujemo Kampolino, Siminjano in Binzano. Ti trije naselki imajo svojo bazo SIAU v Kampolino. Pred kratkim so imeli dva predvolivna sestanka. Kljub temu da so hiše raztresene in je zaradi tega težko zbrati se, je sestanke vsekakor obiskalo nad 100 ljudi, t. j. skoraj iz vsake hiše eden. V teh zaselkih prebiva okrog 120 kmetov, ki so zapušeni sami sebi. Malokdaj pride do njih aktivist. Tajnik in predsednik baze SIAU tov. Danjo Viktor in Burletto delata vse, kar kor znata in moreta. Do njih ne pride nihče, še pismonoša ne. Za vsako stvar morajo v Sv. Lucijo. Potemtakem ni čudno, če o njih manj čujemo kot o prebivalstvu drugih krajev.

Tudi ti ljudje bi brez dvoma marsikaj napravili, če bi se zanje v Koprski kaj zmenili. Zato predlagamo, da bi aktivisti iz Kopra in njihovega KLO Sv. Lucija pomagali tem ljudem, da bodo tudi oni nekaj delali za svojo dobrobit.

Pomjanski frontovci delajo vaški vodnjak

Mi gradimo dom - dom bo gradil nas

so napisali Svetoantončani na steno svojega združnega doma

Lep sobotni jesenski popoldan je našel Sv. Antončane veselo razpoložene. V dosedanjem ljudskem domu so pripravljali svečanost. Kaj bodo pravzaprav slavili, niso natančno vedeli, dokler mi ni mlad fant krepke rasti — ves vesel pripovedoval, da bodo imeli »likof«, ker so danes pokrili del svojega združnega doma. Seveda je potemtakem to velika delovna zmaga požrtvovalnih Sv. Antončanov in prav nič ni čudno, da so jo slavili. Upravičeno so lahko ponosni nanjo.

Zidovi bodočega združnega doma pri Sv. Antonu niso zrastle kar tja v en dan, niti pokriti del tega ni padel z neba, ampak so morali Sv. Antončani leto dni, to je, od kar so kopali prve temelje in od kar je vaški ded »Barba Bepi« dejal, ko je prostovoljcem pomagal kopati: »Ne verjamem, da bom videl njegovo streho!« — skupno garati in dajati svoje moči. Pri tem jim ni manjkalo težav. Toda njih odločna volja in medsebojno sodelovanje sta premagala tudi te.

Sprva, ko je bil še delovodja Debernardi iz Gažona, ni šlo in ni šlo. Namesto da bi delal, se je sesajal z nekaterimi spekulanti kmeti, kakor je pri Sv. Antonu Ivan Muženič in še dva ali trije njemu podobni, govorili, da ne bo stega nič in vrag si ga vedi še kaj je vse blebetal. Razumljivo je, da je na ta način delo zaostajalo. Saj je že skoraj ugotovljeno, da tudi ni uspehov, kjer ni vodstva. Sv. Antončani pa so bili vseskozi delavni na tem gradilišču

in so dajali vse iz sebe, da bi čim prej dogradili dom. Vedo, da, ko bodo imeli združni dom v vasi, bo v njem žarišče vsega napredka. Saj so pred gradiliščem doma z velikimi črkami napisali: MI GRADIMO DOM, DOM BO GRADIL NAS.

Toda bistra um Sv. Antončanov, njih daljna vidnost in zavest so kaj kmalu zavohali namere rjin bivšega delovodja. Enostavno so ga odstranili, in prav so storili. Namesto njega je prišel nov in uspehi niso zaostajali. Tedaj pa so hoteli prepričati njih odločnost številne druge težave. Pomanjkanje gradbenega materiala je bilo na dnevnem redu. Nemara je bila to krivda nekaterih razdeljevalcev v Koprski, ki so dejali, da ga nimajo, čeprav so one dni prispele v koprsko pristanišče kar tri ladje cementa. S čim prepričati gnilje gradbenega lesa zaradi deževja, ki so ga imeli na gradbišču, je bilo zadnje dni prav tako njih največja skrb. K temu pa je priskočila na pomoč vaška frontna delovna brigada, ki so jo tiste dni ustanovili. Oprli so se na lastna sredstva in moči. Kmetu Alojzu Rodela gredo pri tem velike zasluge, ker je dal poleg prostovoljnega dela tudi dve vreči cementa, tako da je bil prepričen zastonj na gradbišču.

Teden pred to veliko delovno zmago so se Sv. Antončani še bolj strnili in na svojih množičnih sestankih sklenili, da mora biti dvorana združnega doma pred dvanaestim novembrom pod streho. Še krepkeje

so napeli svoje mišice in vsi z enim in istim ciljem zavihali rokave ter še trdneje zgrabili za delo. Kavaličani so rekli: »Pojdemo vsi, da bomo dvorano pravočasno pokrili!« In šli so. Vsak dan je bilo gradilišče polno prostovoljcev. Zidarji so naglo dvigali zidove, tesarji so že postavili prve strešne trame, ko je ded »Barba Bepi« spet dejal: »Ne verjamem, da sem to dočakal«. Cas je hitro mineval in preden je bilo v soboto poldne so Sv. Antočani polni zadovoljstva in zmage dejali: »Dvorana združnega doma je po enem letu naporenega dela pod streho. Čaka pa nas še drugi del doma, ki upamo, da bo tudi v kratkem dograjen.«

Med zidarji, tesarji, kovači in težaki ki so vsi domačini, je ta trenutek zavladalo zadovoljstvo in zadoščenje zaradi te pomembne delovne zmage, ki jih bo še krepkeje utrdila v nadaljni borbi za dograditev doma. Brata Gregorič Josip in Avgust, najpožrtvovalnejša delavca na tem gradilišču, ki delata na njem že od začetka, sta dejala: »Nadaljevala bova vse dotle, da bo naš združni dom dograjen!«

Verjetno je, da ni daleč tisti dan, ko bodo Sv. Antončani slavili dokončno delovno zmago pri gradnji svojega združnega doma. Obljubo, ki so jo sami dali, so tudi uresničili. V očeh jima je sijal žar veselja in zadovoljstva. Polni vere v nadaljnje zmage se Sv. Antončani med seboj pogovarjajo in se sprašujejo, kako bo takrat v njihovi vasi, ko bo zasve-

O čem so se na sestanku v Novi vasi pomenili?

V soboto zvečer so se Novovaščani zbrali, da se pomenijo o svojih domačih stvareh. Skoraj vsi so prišli na sestanek, na katerem so razpravljali predvsem o Zadržnem domu in ugotovili, da delo nekam zastaja, ker je premalo zanimanja zanj. Res je, da so jih ovirala slaba vremena in poljska dela, vendar so sami čutili, da niso dali vsega, kar bi za skupnost, to je za vso vas, morali dati.

Vsi so posegli v pogovor in se menili tudi o drugih stvareh. Zanimali so se tudi, kako bo z oljkami, kdaj bodo začele obratovati oljarne, ker se oljke kvarijo in jih je mušica tudi že dovolj uničila.

Razjezili so se nad uradom za cene in se pritoževali, da imajo v obalnih krajih, predvsem v mestih, umetna gnojila po nižjih cenah kot na vasi. Svoje prideleke prodajajo tudi po ugodnejših cenah kot kmetje. Zato zahtevajo, da se te razlike izenačijo.

Ob koncu so se razšli in so bili veseli, da so se skupno pogovorili o stvareh, ki zanimajo vso vas.

V nedeljo pa so imeli sestanek delavci in uslužbenci, ki delajo v Koprski. Namen njih sestanka je bil, da se domenijo, kako bodo tudi oni pomagali pri gradnji Zadržnega doma.

POMJAN

Pomjančani so sedaj razumeli, da delajo zase. Vodni rezervoar, ki ga sedaj gradijo, in elektrika, ki jim že svetli, bo olajšalo življenje. »Luč in voda je pol življenja« pravijo naši ljudje.

Pomjančani so se resno poprijeli dela. Marsikakšno jamo so s prostovoljnim delom izkopali za elektrifikacijo vasi. Vodnjak, ki bo dolg 12 metrov in globok 5 metrov, so izkopali že 4 metra globoko. Tam za polje, pravijo, ko je voda najbolj potrebna, bodo vodnjak končali.

Za dvomesečno predvolivno tekmovanje so sklenili, da bodo napravili 3000 ur. Do sedaj so opravili že 2000 prostovoljnih delovnih ur. Tov. Albin nam je povedal, da dela pri vodnjaku udarniško vsak dan po 8 ljudi. Ob nedeljah pa delajo dopoldne vsi.

To je delo Pomjančanov v čast volitev SIAU. Do sedaj so tudi popisali nad 90% volivnih upravičencev. Razdelili so nove nakaznice in pobrali članarino.

Prepričani smo, da za te volitve Pomjančani ne bodo verjeli raznim hujšakem tipa Gazič, ki so govorili za volitve 16. aprila, da bodo sem prišli »čerini« in italijanski črnosrajčniki.

Obiščite razstavo v prostorih kluba VUJA

V prostorih kluba VUJA bo 29. novembra odprta razstava umetniških fotografij jugoslovanskih amaterjev, razstava uvoza in izvoza v Istrsko okrožje, razstava proizvodov cone B, Prešernova razstava in razstava marksistične literature, ki je izšla po vojni v Jugoslaviji. Razstava bo odprta javnosti od 29. opoldne do 10. decembra t. l.

Uspehi volitev v odbore ZAM

Z utrditvijo svoje organizacije bo naša mladina množila blagostanje našega ljudstva

Nedavno je Okrožni Odbor mladine razpisal volitve v osnovne odbore svoje organizacije. Dosedanji uspehi volitev, kjer so že bile, so povsod dokaj zadovoljivi. Skoraj povsod je mladina volila stoodstotno. V bujskem okraju je volilo 15 vaških mladinskih aktivov, od katerih je 13 doseglo stoodstotno udeležbo, medtem ko sta dossegla dva 98%.

Prav tako ne zaostajajo v koprskem okraju. Povsod, kjer so že bile volitve, so pokazale pravlepe uspehe. — V drugih krajih, kakor: v Krkavčah, Ospu, Gažonu, Sergašah in na Grin-tovcu, ki bodo z jutrišnjim dnevom stopali na volišča, se te dni uspešno pripravljajo.

Omeniti pa moramo, da naletimo tu pa tam tudi na posameznike, ki ne pokažejo nobenega zanimanja in se zaradi tega vzdrže glasovanja. Toda mladinske organizacije se na take člane v bodoče ne bodo ozirale, raje jih bodo izločile iz svoje srede in delale brez njih.

Vsekakor moremo reči, da je mladina na splošno dokaj delovna, le da v posameznih primerih nima pravega

vodstva, ki bi jo usmerjalo k nadaljnjim uspehom in vsestranskemu izobraževanju. Taka je n. pr. mladina v Sičjolah, ki že delj časa nima nobenih posvetovanj, sestankov itd. Popolnoma razumljivo je, da takšna mladina ne dela, kakor bi lahko. Potrebno je, da nudi tudi Okrajno vodstvo več pomoči takim aktivom.

Mladini so potrebni izobraževalni tečaji, telesna in fizična razgibanost ter zabava, za kar pa se je do sedaj malo storilo. Pri tem pa nastaja vprašanje, v čem naj bi obstajala ta zabava. Do sedaj je bil za mladino edino razvedrilo ples, ki prav gotovo ni nikomur v korist, ampak zgolj v škodo. Zato bodo morali novi odbori krepkeje prijeti za delo, gledati na to, da združijo zabavo z ostalim organizacijskim delom mladine. Saj so ji dani vsi pogoji in sredstva, zakaj bi jih potem ne izrabila? Star slovenski pregovor pravi: »Kar je zamujeno, se nikdar več ne povrne!« — In to tudi držii!

Ce pa pogledamo našo mladino, bomo videli, da je veliko zamudila. Ponajvečkrat je bila tega kriva sama

uprava, kakor smo že omenili, ki ni znala najti poti za rešitev tega ali onega vprašanja in je zaradi tega zgubilo vodstvo svoje organizacije. Po naših vaseh so te napake mladinskih voditeljev najbolj vidne. Ko ugotavljamo, zakaj se vaška mladina v našem okraju ne bavi s športom, vidimo po drugi strani, da si v bujskem okraju vaški mladinski aktivni napovedujejo tekmovalno o vseh panogah, zlasti, kar je najbolj razveseljivo, v športu, ki ga je ta mladina že osvojila kot za zabavo in razvedrilo. Nogometna srečanja so postala zanje pomembnejša kot ples.

Vendar moramo poudariti še to, da so se zadnje čase pogoji za okrepitev mladinskih aktivov nekoliko spremenili. Razvoj kmečkih delavnih združenj je v našem okraju v velikem razmahu, in glede na ta bi bilo dobro po naših vaseh, kjer imajo kmečke delovne zadrage, da ustanovijo dvojne mladinske aktivne, ki bosta v delu in drugod v najtesnejših in neposrednih stikih. Ti aktivni naj bi na svojih študijskih sestankih obravnavali vprašanja o večjem odnosu, boljši delovni disciplini ter delovnem učinku itd.

S tem bomo nedvomno okrepili in razširili mladinsko organizacijo, ki bo še v nadalje prvoborka za socialistično izgradnjo pri nas ter doprinesla svoje deleže za blagostanje vsega našega ljudstva.

Izgubil je osebno izkaznico

Delise Giljante iz Izole je pred nekaj tedni izgubil na cesti od bloka Rižana do Izole osebno izkaznico.

Vljudno prosi najditelja, da mu jo pošlje po pošti ali jo izroči uradništvu »Istrskega tednika«.

ŠERGAŠE

Do kdaj bomo morali prenašati špekulacijo?

Pred dobrim tednom smo pisali, kako si dovoljujejo nekateri ljudje pri podjetju »Vino« izdajati točilna dovoljenja za tržaške trgovce pri privatnikih. Mislili smo, da bo to podjetje nehalo s takim ravnanjem, toda pred dnevi so bili prekupevalci zopet v Sergašah in »gljhalu«. Seveda so bolj oprezní in so spremenili taktiko, toda kljub vsemu temu vseeno izkoriščajo vse ljudstvo in navržejo par tisoč metrolir nekaterim »metom, da jim pripeljejo vino k Bandelju v državno klet. Toda to vino ne gre v klet, ampak gre direktno na kamione. Zakaj to? Zato, ker so v bandeljski kleti in v Kopru pri podjetju »Vino« taki ljudje, ki si pustijo stisniti v roke nekaj »soldi bonik« na škodo delovnega ljudstva. Pred dnevi so vozili z Baredov kmetje vino direktno v Bandelje, kjer jih je čakal kamion in so vino enostavno

vrgli gor. Trgovci imajo še to korist, da si pri kmetih kupujejo kokoši poceni in se lepo najedo, bogati kmetje pa špekulirajo z valuto in račun revnih.

Naj bo konec tega prekupevanja, ker so ga pošteni ljudje siti!

Z Babičev

Poteklo je že več tednov kar smo zadnjič pisali o Babičih. S tem ni rečeno, da tam nič ne delajo. Zadnji dve nedelji so bili Babiči in Rojci prav delovni. Prizadevajo si, da bi goveji hlev kmečko obdelovalne zadrage čim prej končali. Pravijo, da mora biti že letos v hlevu 50 glav živine. V teh zadnjih dveh tednih so člani SIAU iz Rojcev in Babičev napravili 224 prostovoljnih ur. Poleg tega je delalo še nad 10 mladincev in mladink pri urejanju igrišča za

odbojko. Pri vsem tem moramo omeniti, da se nekateri člani SIAU zelo dobro izkažejo pri vsakem delu. Na drugi strani so pa takšni ljudje, ki spominjajo na preteklost. Takšen je v Babičih Stefan Bržan, ki bi hotel pobasati vse v svoj žep.

Zadnjo soboto zvečer je bil v Babičih množični sestanek, na katerem je bilo nekaj nad 60 ljudi. Lahko rečemo, da je bil iz vsake hiše eden. Pri tem moramo reči, da žene iz Babičev premalo obiskujejo množične sestance.

Ko je tajnik KLO razjasnil pomen daljnosežnega načrta novih nasadih trt, sadja in o nagrahah, ki so za to razpisane, so se kmetje že na sestanku prijavili za nakup oljčnih sadik. Zelo so bili zadovoljni in so zatrjevali, da bodo letos mnogo sadili. Veliko veselje je bilo med ljudstvom, ko so slišali, da je Bržan Josip dobil denarno nagrado od ljudske oblasti, kot priznanje, ker je v tem letu obdeloval zemljo najboljše in največ pridelal med kmeti v Babičih in Rojcih.

Partije v ljudskih množicah, kjer da se izgublja njena vodilna vloga itd. Tako za tem pa trdijo, da je KPJ sektaška in birokratična. Zares, le kako je mogoče spraviti v sklad vse to z gornjo analizo Ljudske fronte ali vodilne vloge Partije v njej? Toda pustimo sedaj to vprašanje! Kakor smo videli, KPI ni šla po tej poti. Ona ni vodila revolucionarne borbe, ampak politiko sporazumevanja z meščanskimi strankami na strankarskem principu formalne buržuazne demokracije, s parlamentarno perspektivo. Parole splošne vstaje — »ko bo prišel čas in borbe za socializem, spriči take politične linije niso mogle imeti stvarne vsebine. Nasprotno, opuščale so celo, da so buržuazne partije organizirale svoje oborožene enote.« Osoppovih »brigad, »Fiamma verde« in podobnih, ki se s fašističnim sovražnikom niso nikdar borile, ampak so bile dejansko čuvarji buržuaznega reda. Zato so bile za te oborožene formacije glavni sovražniki garibaldinske čete. Tako pomenijo tudi danes »Osoppovci« v Furlaniji in v Benečiji oboroženo pest novega De Gasperijevega klerofašizma, zato je povsem razumljivo, da so junaška dejanja garibaldincev ostala res samo — junaška dejanja. (nadalj.)

ODREDBA Okrožnega ljudskega odbora

Na podlagi 1. člena odloka Istrskega okrožnega ljudskega odbora z dne 3. novembra 1947 o pooblastilu Izvršilnemu odboru za izdajanje odlokov, in odredb na področju gospodarstva, izdaja Izvršilni odbor Istrskega okrožnega ljudskega odbora

ODREDBO

o podaljšanju veljavnosti za gospodarsko leto 1950-51 ter o spremembi odredbe o predelavi oljk in odkupa oljčnega olja v gospodarskem letu 1949-50.

1. člen

Veljavnost odredbe o predelavi oljk in odkupu oljčnega olja v gospodarskem letu 1949-50 z dne 2. novembra 1949 (Uradni list št. 6-54-49) ter odredbe o zakolu prašičev in prodaji maščob v gospodarskem letu 1949-50 z dne 23. novembra 1949 (Uradni list št. 6-57-4) se podaljša za gospodarsko leto 1950-51.

2. člen

6. člen odredbe o zakolu prašičev in prodaji maščob v gospodarskem letu 1949-50 se spreminja in se glasi:

»Urad za cene Istrskega okrožnega ljudskega odbora določi vezane in komercialne odkupne cene za maščobe.

Pridelovalec ima izbiro, da proda maščobe po vezanih ali po komercialnih cenah.»

3. člen

7. člen odredbe o zakolu prašičev in prodaji maščob v gospodarskem letu 1949-50 se razveljavlja.

4. člen

Drugi stavek drugega odstavka in drugi odstavek 6. člena odredbe o predelavi oljk in odkupu oljčnega olja v gospodarskem letu 1949-50 se razveljavita.

5. člen

9. člen odredbe o predelavi oljk in odkupu oljčnega olja v gospodarskem letu 1949-50 se spreminja in glasi:

»Urad za cene Istrskega okrožnega ljudskega odbora določi vezane in komercialne odkupne cene za oljčno olje.

Pridelovalec ima izbiro, da proda oljčno olje po vezanih ali po komercialnih cenah.»

6. člen

Ta odredba stopi takoj v veljavo.

Koper, dne 22. novembra 1950.

V. d. tajnik:

(Kolenc Crtomir)

Predsednik:

(Beltram Julij)

BRANKO BABIC

O bistvenih vzrokih spora v tržaškem demokratičnem gibanju

KPI vsega tega ni dovolj upoštevala in je s takšno politiko formalno buržuazne demokracije vedno bolj zapuščala revolucionarne pozicije in omogočala vodstva buržuaznih partij in drugim protiljudskim silam — namesto, da bi jih razkrinkala v konkretni borbi kot izdajalske in protiljudske! — da so se pred italijanskim ljudstvom igrale demokratske in antifašiste, dejansko pa skrbele za to, da bi italijanski imperializem izšel iz tega poraza čim bolj ohranjen. Zato bi moralo biti KPI jasno, da bodo krščanske partije takšen CLN takoj razbile, ko ga ne bodo več potrebovale. To se je tudi zgodilo. Zal pa ni ostalo samo pri tem. Italijanska buržuazija je šla s pomočjo anglo-ameriških imperialistov v borbo proti KPI in ko se je dovolj okrepila, je izločila KPI tudi iz vlade.

Poglejmo, kaj pravi Kardelj na prvem zasedanju informbiroja na Poljskem o tem vprašanju v zvezi z narodno-osvobodilno borbo Jugoslovanskih narodov:

»... Narodno-osvobodilna fronta je zahtevala od vsake politične skupine, ki se je vključila vanjo, in od vsakega svojega člana, da tako ali drugače aktivno pomaga v narodno-osvobodilni vojni. Posebno v začetku so

bili razni politiki na jeziku pripravljani spoznati splošno politično platformo narodno-osvobodilne fronte, ne pa oborožene vstaje in partizanske vojne. Bilo je tudi mnogo takih, ki so se na jeziku izdajali za demokrate vojne. Bilo je tudi mnogo takih, ki so se na jeziku izdajali za demokrate in patrijote, dejansko pa so trdili, da je treba z vstajo počakati do konca vojne, ko nas bodo osvobodili zavezniki. Ti ljudje in politične skupine so zahtevali, naj bi narodno-osvobodilna fronta ne bila borbeno organizacija, temveč organizacija, izdajajoča samo splošne deklaracije, ker so hoteli najti v njej zgolj zatočišče, dokler ne bi sile reakcije v prihodnosti spet vzpostavile svoje vodilne vloge. KPJ ne le da ni soglašala s tem, da bi take politične ljudi in skupine sprejemali v narodno-osvobodilno fronto, temveč jih je razkrinkala pred množicami s tem, da je kazala mnenje kot na rezervo okupatorjev, kot na prikrito oporo okupatorjev. Taka politika komunistične

partije in narodno-osvobodilne fronte je dala fronti izredno borbeno silo, hkrati pa je razkrinkala vse izdajalske manevre tako imenovane »demokratične sredine«, ki je po eni strani razglasila psevdo-osvobodilna in psevdo-demokratična gesla, po drugi pa napadala Kompartijo in narodno-osvobodilno fronto, češ, da to jugoslovanske narode pelje v avanturo, v nepotrebne žrtve, namesto, da bi čakali, da bi nas osvobodili zavezniki. Narodno-osvobodilni fronti so se pridružili vsi tisti, ki so bili resnični demokrati in pristni patrioti. V bistvu je bila razvojna pot narodno-osvobodilne fronte hkrati po izolaciji italijanske reakcije od množic; s tem so se delovno ljudstvo in vsi patriotični in demokratični elementi združili pod vodstvom delavskega razreda.

Taki politični vsebini je ustrezal organizacijski razvoj Narodno-osvobodilne fronte ali ljudske fronte, kakor se je prej imenovala fronta po osvoboditvi Jugoslavije. Velika osvobodilna borba je zahtevala enotnost naro-

dov pod enotnim vodstvom. Vse to je vodilo k strnitvi vodstva Narodno-osvobodilne fronte in vseh njenih organizacij. Glavno vlogo je odigrala v tem pogledu enotnost nižjih organizacij, ki so popolnoma paralizirale aktivnost v različnih skupinah starih reakcionarnih strank. Na ta način je postala Ljudska fronta enotna borbeno organizacija ljudstva, ki ni delovala in ne deluje na osnovi koalicijski ali na osnovi enotnih nižjih množičnih organizacij Fronte. Tak razvoj Ljudske fronte kot posebne, toda enotne množične organizacije vseh resničnih ljudskih, demokratičnih, patrijotičnih sil naše dežele pod vodstvom delavskega razreda, je odigral odločilno vlogo pri mobilizaciji množic v osvobodilni vojni proti okupatorjem in izdajalski reakciji, ki je bila v njihovi službi.

Tudi st tem se je takrat informbiro strinjal. Danes pa hočejo z istega mesta vse to zanikati — linija KPJ o vprašanju Ljudske fronte naenkrat ni več pravilna, da vodi do vtapljanja

IZ SOCIALISTIČNE JUGOSLAVIJE

Naloge sindikalnih organizacij za redno preskrbo delavcev

Za vprašanje preskrbe delavcev se vse sindikalne organizacije v Jugoslaviji vedno bolj zanimajo. Zmanjšanje poljskih pridelkov zaradi slabe letine postavlja pred sindikalne organizacije dve nalogi: prvič, da se z vsemi silami in sredstvi borijo za pravilno razdelitev potrošniških artiklov, za izboljšanje splošne preskrbe in drugič, da objasnjujejo delavcem posledice nastalih težav in da jih mobilizirajo na vztrajno borbo za izpolnitev nalog petletnega plana.

Na kakšen način morajo delovati sindikati, da izboljšajo prehrano delavcev? Načinov je mnogo. Na primer: sindikalne organizacije v Beogradu, v Osijeku, v Novem Sadu, Pančevu itd. morajo skrbeti, da bo pri njih razvit ribolov, za kar imajo odlične pogoje, čeprav ga v teh mestih sedaj sploh ne poznajo. Nadalje imajo ugodne pogoje za gojenje povrtnin, s katerimi lahko zagotovijo vse potrebe mesta. Z nadziranjem del na eko-

nomijah, prehrabenih ustanovah itd., bodo sindikati prav tako dosegli znatne uspehe pri izboljšanju splošne preskrbe delavcev. Poleg tega morajo ljudski inšpektorji po podjetjih bdeti nad razdeljevanjem živil, to je, nazorneje opravljati svoje dolžnosti. A za rešitev vprašanj prehrane širšega značaja, predvsem vprašanj splošne preskrbe, morajo sindikati po posredovanju svojih predstavnikov dati oblasti svoje predloge.

Jugoslavija je po zalogi boksita tretja na svetu

Ce bi hoteli pokazati po zemljevidu, kje ima Jugoslavija ležišča aluminijeve rude, bi sprevideli, da boksitno področje zavzema skoraj tretjino Jugoslavije. Če samo po boksitu se uvršča med dežele z največjimi naravnimi zakladi. Na srečo pa ima Jugoslavija tudi dovolj virov električne energije in premoga, tako da se mora razviti močna industrija aluminija. Ležišča boksita poslej ne bodo več le mrtvi zakladi; začenjajo jih podrobneje raziskovati, ocenjeva-

ti, pa tudi dvigati. Aluminij bo dobil v gospodarstvu Jugoslavije največji pomen.

Pomembnost aluminija med današnjih razvojem tehnike še vedno narašča. Nobena kovina ni imela tako naglega razvoja glede tehnološkega procesa proizvodnje in uporabe kot aluminij. Strokovnjaki pa napovedujejo, da bo aluminij v prihodnosti dobil še mnogo večji pomen.

Naglo prodiranje aluminija na področju tehnike in industrije razlagajo predvsem z razvojem letalstva v našem stoletju. Cim večji pomen je dobivalo letalstvo, tem bolj so cenili aluminij in njegovo rudo, iz aluminija izdelujejo letalske motorje — od najmanjših do največjih. Ze pred vojno leta 1936 so v Franciji, kjer je bila najbolj razvita industrija aluminija, uporabljali za letalstvo 20 % te kovine. Tóda aluminij se je uveljavil tudi v številnih drugih strokah: v avtomobilski industriji so ga porabili na 17 % skupne proizvodnje, v elektrotehniki 16 %, za izdelavo kuhinjske posode 17,5 %, v kemični industriji 7 %, v industriji vagonov

in lokomotiv 3 %, za proizvodnjo aluminijskega »papirja« 7 %, v ladjedelniški industriji 2 % itd., med tem se je uporaba aluminija še razvila.

Aluminijevo rudo so imenovali tudi po Bohinju

Zdaj je aluminijeva ruda znana pod imenom boksit po francoskem kraju Le Raux, kjer jo je leta 1821 prvi našel in raziskal francoski kemik Berthier. Pozneje pa so odkrili podobno rudo tudi pri Bohinjski Bistrici, zato so jo nekaj časa imenovali Bohinjsko (po nemškem imenu Bohinja). Eno najstarejše ime za aluminijevo rudo je tudi kajit; leta 1847 so v Kljuku, v okolici Drniše (nedaleč od Sibenika) odkrili aluminijevo rudo in jo imenovali po najdišču. Ni naključje, da je aluminijeva ruda dobila ime tudi po krajih v Jugoslaviji. Zakaj v Jugoslaviji se razprostirajo ležišča boksita od Bohinja do Ulcinja, do konca Jugoslovanske obale.

Proizvodnja aluminija se bo povečala za sedemkrat

Jugoslavija je pred vojno izvažala 93 % svoje proizvodnje boksita. Do leta 1937 sploh ni izvažala aluminija. Tudi proizvodnja glinice (v kemični tovarni v Mostah, Ljubljana) je bila majhna. Leta 1937 je začelo obratovanje aluminija v Lozovcu pri Sibeniku. Prvo leto je proizvodnja znašala 264 ton. Leta 1939 pa je narasla na 1776. Kljub tako majhni proizvodnji aluminija je Jugoslavija izvažala okrog tisoč ton pomembne kovine na leto. Zato se ni mogla razviti domača predelovalna industrija. Po petletnem planu se bo proizvodnja aluminija v FLRJ povečala na 13.002 ton na leto, glinice pa od 7675 ton leta 1939 na 56.000 ton. Proizvodnja aluminija bo torej 7,3 krat večja kot pred vojno. Toda proizvodnja bo potem še naraščala. Zgradili bodo še eno veliko tovarno aluminija pri Mostaru; tam je v bližini dovolj premoga, električno energijo pa bo dajala močna Jablaniška elektrarna, ki bo začela obratovati čez nekaj let. Jugoslavija ima po svojih velikih vodnih silah vse pogoje, da se uvrsti med najbolj elektrificirane dežele na svetu, tako da se bo mogla razviti tudi njena industrija aluminija do najvišje stopnje. V Jugoslaviji so vodne sile kot vir električne energije tako mogočne, da — preračunano z električno energijo — odpade 60 kilovatov na kvadratni kilometer; v Sovjetski Zvezi pride le 13 kilovatov na kvadratni kilometer, v ZDA pa 23.

Prva industrijska pekarna v Splitu

V Splitu je začela obratovati prva industrijska pekarna, v kateri bodo izdelali 1.200 kg kruha na uro. V tovarni je vse delo mehanizirano. V hlebe in štruce oblikovano testo se na dvojnem jeklenem traku počasi pomika skozi peč, ki je dolga 17 metrov. Ko trak zapusti peč, je kruh pečen. Podobne tovarne gradijo v Titogradu in v Livi za rudarsko naselje Titovih rudnikov v Samovilih. STIRIKRAT več kakor lani v tem letnem času so posejali v Vojvodini. Dež, ki je v oktobru zelo zmogil zemljo, je v Jugoslaviji omogočil pospeševanje setve. Tako so v Vojvodini, ki je žitnica Jugoslavije, posejali na dan okrog 35.000 oralov zemlje. Posejano je štirikrat več površine kakor lani v tem letnem času. V mnogih krajih so do konca oktobra setev že zaključili.

TUDI V CRNI GORI ODPRAVLJENA FEREDZA

Na podlagi odredbe, ki jo je odobrila Ljudska skupščina LR Crnogore, so tudi na področju te republike uvedli zakon, ki prepoveduje nošnje feredže, kakršnega je nedavno odobrila Ljudska skupščina LR Bosne-Hercegovine.

Nova ležišča svinca in cinka v vzhodni Bosni

V vzhodnem delu Bosne, južno od Zvornika, so začeli z obsežnimi deli za izkoriščanje nahajališča svinčno-cinkove rude. To rudno področje je bilo znano že v srednjem veku, ko so na tem mestu kopali rudo Saksonci. Novejša raziskovanja na tem področju pa so pokazala ne le veliko obsežnost plasti svinčno-cinkove rude, temveč tudi veliko bogastvo. Odkrili so nova nahajališča, ki bodo dala štirikrat več svinca in cinka kakor ruda največjega jugoslovanskega rudnika v Trebiču.

Za eno milijardo več orodnih strojev kot lani

V primeri z lanskim letom je Jugoslavija v prvih desetih mesecih tega leta proizvedla za eno milijardo več industrijskih orodnih strojev kakor lansko leto. Industrija te vrste je dobila nalog naj proizvede čim več strojev, ki so potrebni za nadaljnji razvoj težke industrije.

V Tuzli odpirajo rudnik kamene soli

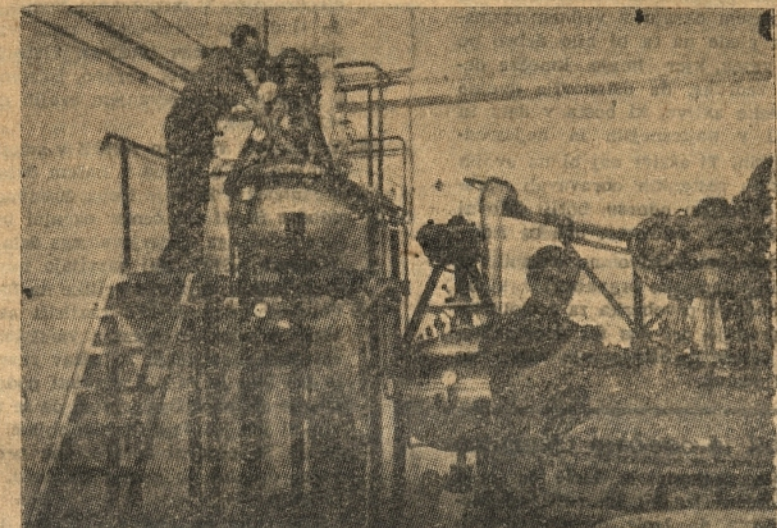
Prihodnje leto bo začel obratovati prvi novi rudnik kamene soli v Tuzli. Zdaj kopljejo in betonirajo izvozni jašek, ki bo 140 m globok. Z jaškom bodo prodrli do bogatih ležišč soli, ki jih cenijo na 24 milijonov ton. Jašek kopljejo že v globini 200 metrov.

V osnovnih, srednjih in strokovnih šolah v Sloveniji se vzgaja četrta milijona mladih ljudi

16. oktobra je bil na Bledu kongres pedagoških delavcev Slovenije, ki je doslej prvi v Sloveniji in Jugoslaviji. Kongresa so se udeležili predstavniki oblasti in množičnih organizacij ter nad 300 učiteljev osnovnih šol, nižjih in višjih gimnazij, nižjih in višjih strokovnih šol, univerzitetnih profesorjev in vzgojiteljev predšolskih otrok. Prvi dan je govoril minister pa prosveto Ivan Regent, ki je v svojem govoru podal izčrpen pregled stanja šol, učencev in učiteljev v Sloveniji.

V Sloveniji, ki ne šteje niti poldrug milijon prebivalstva, se danes vzgaja in izobražuje v svojih šolah skoraj 250 tisoč mladih ljudi, neustevši tistih, ki se učijo v višjih šolahter v nižjih strokovnih šolah v gospodarstvu.

»Ne maramo stare šole«, je naglasil minister Regent, »šola, ki je vzgajala hlapce za vse, pokorne slugje in ponižne podanike! Pa tudi take ne, ki bi iz njih dobili komunistične zdresirane ljudi, komunistične bahače in površneže, ki dasi bi

V tovarni zdravil »Plivan« v Zagrebu so izdelali domači strokovnjaki velik aparat za kristalizacijo ki ga vidite na sliki

Velike hidrocentrale NA SLOVENSKE REKAH

Slovenija je silno bogata vodnih moči. Drava daje s svojimi velikanskimi množinami vode neizčrpen vir električne energije. Če večkrat so jo zajezili, toda še vedno jo je mogoče ujeti in prisiliti k delu. V bližini Maribora je zrasla po osvoboditvi velika hidrocentrala Mariborski otok. En agregat v tej hidrocentrali že obratuje; toda delalo bo še več agregatov in dajalo električni tok predvsem tovarni aluminija - Štrnišču pri Ptuj. Daljnovodi so že napeljeni in po njih že teče tok iz mariborske hidrocentrale. Nekoliko višje na Dravi, pri Vuzenici, raste sredi reke velik jez za novo centralo.

Na deroči Savi je v načrtu kar cel sistem modernih hidrocentral. Hidrocentrala Savica že dela s polno paro. V ozki Kotanji v Mostah pri Zirovnici že tretje leto gradijo novo hi-

drocentralo. Ni bilo lahko zgraditi 50 m visoki jez na reki, kakor je Sava. Z velikanskimi napori so delavci podjetja »Gradisa« ukrotili divjo reko. Za jezom bo nastalo veliko umetno jezero, iz katerega bo že koncem letošnjega leta zbrlela ukročena Sava po kilometer dolgi dovodni cevi in se v velikem padcu spustila na turbine, ki so jih izdelali v »Litostroju«. Pred dvema letoma so jih že naročili v ruski okupacijski čoni Avstrije, toda sovjetski »prijetelji« so jih zadnji hip poslali v svojo deželo namesto v Jugoslavijo. Zato so jih morali izdelati sami. Tudi tlačne cevi premera 2,20 m so izdelali delavci livarne »Franc Leskovšek« v Mariboru. Skozi te cevi bo drla voda s pritiskom 5 atmosfer in bo padala na lopatice treh velikih turbin. Globoko pod zemljo je zgrajena praveca palača za novo strojnico. V njej so tudi že zgrajeni trije veliki podstavki za 3 turbogeneratorje, za četrtega pa ga bodo dogradili v kratkem.

»Litostroj« v Ljubljani se veča in rase iz leta v leto. Zato potrebuje vedno več električne energije.

Da bi omogočili nemoten razvoj in obratovanje tega industrijskega velikan, so začeli graditi novo hidrocentralo v Medvodah, nekaj kilometrov od Ljubljane. Veliko gradbišče hidrocentrale je popolnoma mehanizirano. Večino del opravijo stroji. V novi delavnici za beton, v kateri proizvajajo 15 kubikov betona na uro, opravijo vse delo 3 delavci. Se letos bodo na prvem turbinskem stebri montirali veliko Kaplanovo turbino, ki bo imela 12.700 konjskih sil. Druga turbina pa bo še mnogo močnejša. Ze prihodnje leto bo nova hidrocentrala začela obratovati in bo dajala letno 95 milijonov kilovatnih ur električne energije. Če pomislimo, da so pred vojno vse slovenske hidrocentrale dajale samo 360 milijonov kilovatnih ur, vidimo moč nove centrale. Toda hidrocentrala v Medvodah še ni zadnja. Zgradili bodo še več novih central. Po petletnem planu bodo slovenske hidrocentrale dajale 1.300 tisoč kilovatnih ur električne energije.

Moderno opremljeni vodogradbeni laboratorij v Ljubljani, v katerem številni strokovnjaki raziskujejo moč rek in izdelujejo načrte za nove hidrocentrale — Na sliki vidite modele novih hidrocentral v turbinističnem laboratoriju v Ljubljani

znali na pamet tisoče citatov iz marksističnih knjig, bi bili naši družbi le v nadlego. Naša šola, vseh stopenj, tja do višje gimnazije, mora nuditi naši mladini kolikor mogoče največ resne, trdno splošne izobrazbe, kolikor mogoče največ trdnega splošnega znanja.

Nad 2000 študentov bo že letos stanovalo v beograjskem študentskem mestu

V študentskem mestu, ki ga gradijo v Novem Beogradu, sta bila do konca oktobra popolnoma dograjena in pripravljena za vselitev prva stanovanjska bloka, v katera se bo vselilo nad 2000 slušateljev beograjske univerze in visokih šol.

BEOGRAD — V mestu Kragujevac, v Srbiji, so odkrili ostanke neke velike prazgodovinske naselbine. Pri izkopavinah so našli izdelke keramike, lovsko orodje, okostja jelenov ter drug material.

SEDEM DNI PO SVETU

Delo organov Gener. skupščine OZN

Sprejet Trygve Liev predlog o 20-letnem programu miru. - Jugoslavija je pokazala največ dobre volje pri reševanju perečih vprašanj

Ceravno so glavna politična vprašanja miru in mednarodne obrambe — v glavnem že razmotala in da se je trenutno pažnja vseh delegacij osredotočila na dogodke v zvezi z posegom kitajskih sil v Korejsko vojno, ni bilo opaziti v raznih organih generalne skupščine v tem tednu niti o Trygve Lievem 20-letnem programu miru, po vprašanju formulacije Nurnberških načel, kateri obsoja agresivno vojno, po vprašanju položaja Indijcev v Južno Afriški uniji, po vprašanju Somalije in odluku o človeških pravicah. Ne pretiravamo, če rečemo, da je bila jugoslovanska delegacija po vseh teh vprašanjih ena izmed najaktivnejših. Se manj pa pretiravamo, če trdimo, da delegati sovjetskega bloka in kolonialnih sil ne samo, da so pokazale malo dobre volje za rešitev teh vprašanj, temveč so na razne načine več ali manj odkrito ovirali pri delu.

Trygve Liev program so podprli tudi francoski in britanski delegat ter predstavniki Izraela. Stališče Jugoslavije je razložil Vladimir Simić, ki je dejal, da je jugoslovanska delegacija skupno z delegacijami Kanade, Čileja, Kolumbije, Haitija, Libanona, Pakistana, Filipinov in Švedske med predlagatelji resolucije, v kateri je

Italijansko delovno ljudstvo v borbi za izboljšanje življenjskih razmer

Z začetkom jesenskih dni je italijanski delavski razred pospešil svojo borbo za izboljšanje gospodarskih razmer. V pozivu, naslovljenem vsem delavcem italijanske Delavske zveze se poudarja, da je treba strniti vrste in pokreniti potrebno, da se zagotovi italijanskemu delovnemu ljudstvu življenjski obstoj. Isti poziv prinaša tudi statistiko, iz katere je razvidno, da je v Italiji nad tri milijone in pol državljanov vpisanih v seznam ubožnih. Poleg tega je mnogo starcev, onemoglih upokojencev in drugih, ki dobivajo le borno podporo, v znesku nekaj sto lir mesečno, kar ne zadostuje niti za poselnih, ki vsled odpustanja iz dela z vsakim dnem raste, — pravi statistika, — moramo dodati še poljedelske delavce, ki delajo kvečjemu sto do 150 dni v letu.

Nove varnostne mere v ZDA

Ameriško pravosodno ministrstvo je obvestilo vse inozemce, ki prebivajo v Združenih državah Amerike, da morajo sporočiti vsako leto enkrat svoj naslov uradu za naseljevanje.

NYLON

Katera izmed žena danes ne pozna nylon nogavic, ki se ji zdijo kot neobhoden predmet, lep in eleganten, a tudi zelo praktičen. Njihova največja vrednost je brez dvoma v tem, ker jih ni treba šivati. Kako prav so prišle uradnicam, gospodinjam, ki so obložene z gospodinjskim in otroki, da se res ne utegne ukvarjati s šivanjem. Tako je nylon nogavice marsikatera med njimi sprejela z odprtimi rokami, saj je vsem njihova trpežnost in trdnost prihranila marsikatero uro šivanja. Iz nylon tkanine so sešasoma začeli izdelovati tudi druge najraznovrstnejše predmete: perilo, moške nogavice, robne črtnice, glavnike itd. Izgledalo je, da bo ta tvarina nenadomestljiva in da bo lep čas ostala na svetovnem tržišču kot najbolj praktična. Toda izkazalo se je, da so iz našli novo snov, ki bo boljša in mnogo bolj praktična od nyloga, to je orlon. Orlon je novo tekstilno vlakno, ki bo morda popolnoma izpodrinilo nylon, saj njegova proizvodnja

izrečna pohvala pobudi Trygve Lia. V glasovanju je glavna skupščina z 51-imi glasovi proti petim (sovjetski blok) in enimvzdržanim, (Kuo-mintengov delegat) odobrila Trygve Liev 20-letni program miru. Zavrnila pa je sovjetski predlog.

Včeraj je dospela v Lake Success delegacija ljudske republike Kitajske, ki bo navzoča pri razpravi o vprašanju Formoze. Njen prihod je povzročil veliko zanimanje zaradi štirih perečih vprašanj, ki so povezana s Kitajsko: Kitajsko predstavništvo v Organizaciji združenih narodov, Formoza, Koreja in Tibet.

Jugoslovanska delegacija se največ trudi, da se odobri formulacija po vprašanju Nurnberških načel, ki jo je predložila komisija za medna-

Naši sonarodnjaki v Ameriki za svojo domovino

Američani jugoslovanskega porekla so pozvali vse svoje sonarodnjake v Chicagu, naj nudijo Jugoslaviji, ki je največ prispevala za uničenje fašizma in ki se sedaj bori za mir v svetu, čimvečjo pomoč, da bi bila kos novemu težkemu prehranbenemu položaju, ki je nastal zaradi prevelike suše. Jugoslovanski sonarodnjaki v Chicagu so v ta namen že ustanovili razne odbore, ki zbirajo pomoč v živežu in drugem materialu za Jugoslavijo.

KAIRO — V Egiptu so ponovno uvedli bičanje trgovcev, ki bi kršili carinske odredbe o izdankih široke potrošnje.

PARIZ — Zaradi velikih poplav, ki so nastale vzdolž reke Rodan, se je 3.000 oseb moralo umakniti iz svojih bivališ in oditi v višje ležeče pokrajine.

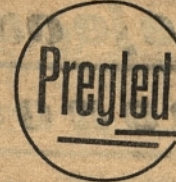
Ena od najbolj živahnih ulic Shanghaja

rodno pravo. Sovjetska grupa je tem vprašanju zavzela nasprotno stališče. V socialnem komiteju je Jugoslovanska delegacija predložila, da se mednarodnemu sporazumu človeških pravicah doda še ekonomske, socialne in kulturne pravice. Komitet je v glavnem razpravljaj samo o tem predlogu, in ogromna večina je glasovala za njegovo odobritev.

Ravno tako je Jugoslovanska delegacija pokazala svojo miroljubno in konstruktivno iniciativo v specialno političnem komiteju pri razpravljanju o položaju Indijancev v Južno Afriški uniji, katere predstavnik je zastoj hotel dokazati, da se mu gre tu za nekatera notranja vprašanja Južno Afriške unije. Tudi po tem vprašanju so delegacije sovjetskega bloka pokazale zelo malo zanimanja, Jugoslovanski delegat pa je dokazal točko po točki, da se ne gre tukaj za neka notranja Južno Afriška vprašanja in je v zvezi s tem vprašanjem vložil mnogo truda, da se zainteresirane strani Indija, Pakistan in Južno Afriška unija sporazumejo in zagotovijo Indijancem v Južni Afriki iste pravice kakor ostalim državljanom te zemlje.

Velike skrbi imajo . . .

Zgodba začena julija meseca, ko je bilo še vroče in se je gospa Toussant krepčala v neki gostilni ob Tiberi. Prijetna družba in rujno vino sta napravila, da je bilo še bolj vroče in zato je lepa gospa smatrala za pametno, da sname del obleke z gornjega telesa in pokaže za sabo sedem tretim demokristjanskim poslancem svoja slikovita ramena. Toda zmotila se je, če je mislila, da bo razkazovanje njenih skritih čarov vzbudilo pri svetih očetih zanimanje, marveč ravno nasprotno. Kot bi jih

MEDNARODNIH POLITIČNIH DOGODKOV

ZADNJEGA TEDNA

Od Sovjetske zveze zrežirani sestanki partizanov miru, ki smo ga omenili v zadnjem tedenskem pregledu ni imel mnogo sreče, dasi so ga prenesli iz Anglije v Varšavo. Enotnost je kalil ameriški delegat Rogge, ki je dejal, da resolucija Informbiroja napram jugoslovanski KP ni bila niti umestna niti upravičena in da je Jugoslavija, čeprav je prireditelj niso povabili na kongres, ravnotako dober pristaš miru, kot prisotni zborovalci. Ko je nato še pristavil, da bi kongres miru mnogo lažje dosegel svoje smotre, ako bi se otresel varuštva Sovjetske zveze in prenehal biti orodje ruskega imperializma, je med prisotnimi poslušalci Kominforma nastal pravi poplah.

Na Koreji so ameriške čete došle preko zasneženih pokrajin do obal reke Jalu, ki tvori mejo z Mandžurijo. Kitajske in severno korejske čete tudi ta teden niso nudile pravega odpora, tako da še vedno ni rešena uganka, zakaj se po nepotrebnem umikajo. Pač pa so na drugem bregu reke ugotovljene močne kitajske čete, ki pa doslej še niso o-

tvorile topovskega ognja, kar bi pokazalo, da nimajo napadalnih namenov. Sicer naj bi se tam nahajale tudi ruske čete, vendar te vesti niso potrjene. Syngman Ree predsednik južne Koreje si zamaž prizadeva, da bo dosegel upravo tudi nad severno Korejo, ki jo sedaj vladajo uradniki OZN. Tudi ni uspel, da bi se v osvojenih krajih odpravila agrarna reforma, ki jo je tam izvedla bivša severna vlada, ker se boje vojaški krogi, da ne bi vrnitev zemlje feudalni gosposki odbila revnega korejskega kmeta. Medtem je pa napotila v New York delegacija LR Kitajske, da bi tam razložila svoje stališče do Formoze. Verjetno pa bo prišlo ob tej priliki do razgovorov o celotni položaju na Daljnem Vzhodu, čeprav pekinška vlada še vedno zavzema napram nastopu OZN zelo nepopustljivo, ako ne celo bojevito stališče.

V teh dneh je bilo čisto slišati iz Anglije glasove, da bi bilo dobro otesti se malo ameriškega varuštva in iti samostojneša pota, tako na političnem kakor tudi na gospodarskem polju, ker so podpore Marshallova načrta skoraj čisto privezale voz. Poleg tega so se pokazale ta teden za Anglijo nepričakovane težave v njeni bivši koloniji Egiptu, ki je pa v zadnjih letih dosegel skoraj popolno samostojnost. Edini poseg Anglije v egiptovski neodvisnost predstavlja danes še vzdrževanje britanskih čet ob Sueškem prekopu, ki tvori glavno promento žilo imue-rija. Od kar je egiptovski kralj Fuad toliko potrošil za razne gostije, kartanja in vesele družbe na izletu po Evropi, da je skušal svojo prazno blagajno napolniti z dodatnim davkom na prevoz petroleja skozi Sueški kanal in mu tega niso odobrili, ne vlada posebno dobro razmerje med njim in Angleži. Zato je sedaj tako hud na angleške vojake, ki v Egiptu bdijo nad varnostjo imperija, obenem bi si pa za nameček rad dobil še Sudan, ki ga pa Angleži smatrajo za čisto svojega.

V Nemčiji so ta teden opravili oblastne volitve, ki pa niso izpadle tako, kot so si želeli zapadni varuhi, kateri so svojo naklonjenost poverili Adenauerjevi klerikalni franki. Namesto tej se je pa z maza nasmešila socialistom. Poznavalci razmer pripisujejo ta preokret socialističnemu nasprotovanju ponovni oborožitvi Nemčije, dočim so klerikalci pristali čim hitreje in čim močnejše oborožitve. Vse kaže, da so se celo Nemci, ki uživajo sloves najbolj prepaškega naroda na svetu, končno le naveličali te zabave, kar daje upanje, da bo bojevitost tudi pri drugih polagoma popustila.

Rimski vladi pa delajo skrbi fašisti. O teh pravijo, da postajajo tako močni, da bi znali postati nevarni nič manj fašistični De Gasperijevi vladi. Dokaz zato je, da študentje v Rimu vedno pogosteje pretepaajo svoje protivnike v samotnih ulicah, nedavno so postavili tudi peklenke stroje v sedež republikanske in socialistične stranke. Čeprav ni bilo človeških žrtev, je vendar pohištvo zletelo skozi okno. Zato so sedaj v Rimu sklenili, da bodo razpustili stranko takozvanega socialnega gl-banja, ki po svojem imenu tako sumljivo diši po neslavni Mussoinijevi socialni republiki. Vendar se KPI zdi ta velika vna z razpuščanjem stranke misinov malo sumljiva, ker so klerikalci istočasno kot po mislih udrihali tudi po komunistih, ta bi preganjanje misinov imelo biti le uvod v prave namene klerikalcev, namreč da bi se spravili na KP Italije. To sedaj, ko se je njenemu voditelju Togliatiju zdravje obrnilo boljše, dočim se je pa poslabšalo v benem njegovima kolegima Francoziju Thorezu in Nemeu Piecku, za katere so prijatelji v Moskvi ugotovili, da sta tako bolna, da bi jih samo sovjetski zrak in ruski zdravniki mogli ozdraviti.

ORLON

— na njegovo mesto stopa nova tvarina

izdelovati zaveze, ki se ne mečkajo, dežnike, dežne plašče in mnogo drugih predmetov, ki bodo vsi imeli prednost pred nylonom, o katerem smo dosedaj komaj mogli sanjati. Te predmete pa danes že preizkušajo, da bi ugotovili njihovo resnično trpežnost in kakovost. Tako je ameriška tvrdka »Dupont« med svoje potujoče agente razdelila srajce iz orlona, da bi, preden bi začeli proizvajati blago za široko potrošnjo, preizkusili njihovo trdnost in kakovost. Tako so ti ugotovili, da je zvečer oprana srajca, že z zgodnjem jutru popolnoma suha in izgleda zlikana, četudi je ni nihče likal. Z izdelki iz orlon tkanine bodo zlasti gospodinje mnogo pridobile, ker ne bo treba likati perila. Z večkratnim pranjem so prišli do zaključka, da lahko moško srajco operejo tudi večkrat ne da bi pri tem kaj izgubila na lepoti in trpežnosti. Izdelki iz orlona tudi ne zagorijo tako hitro kot nylon, temveč le polagoma tlijo.

Odpornost orlona svile, nyloga, la-

nu, bombaža in umetne svile so hoteli preizkusiti, zato so jih izpostavili soncu in padavinam. Po enem letu in pol je bil orlon edini, ki je obdržal 77% svoje trpežnosti. Prav ta način preizkušnje orlona je pokazal, da so izdelki iz orlon materijala kot našašče za predmete, ki so v vsakodnevni rabi močno izpostavljeni uničujočim sončnim žarkom in vlagi. To so predvsem zaveze, šotori, jadra za čolne, in mornariške vrvi. Poleg tega bodo orlon lahko z velikim uspehom uporabljali tudi v avtomobilski industriji.

Kljub temu, da se je orlon izkazal za boljši material od nyloga, v prihodnosti zaenkrat ne bodo izdelovali ženskih nogavic, ker so se nylon nogavice zelo obnesle. Izdelovali pa bodo druge predmete. Tako n. pr. kopalne obleke, ki se osušijo presenetljivo hitro, perilo itd. Tisti, ki že nosijo obleke in plašče iz orlona, vedo povedati, da je kakovost orlona sorodna kakovosti volnenih izdelkov, t. j., da so izdelki iz orlona topli, suhi in imajo veliko toplotno izolacijo. Najvažnejše pri orlonovih izdelkih pa je to, da se tedaj, ko so mokri sploh ne mečkajo, ko se pa posušijo, se sami od sebe izravnavajo.

NAŠ KULTURNI KOTIČEK

Zgradba naše kulture je od dnedodne lepša, zato smo ponosni nanjo

Po osvoboditvi leta 1945 so nekateri naši djudje izkopal iz zemlje zavoje knjig, starih časopisov ter društvenih listin. Med temi je bil tudi Muzenič Franc iz Sv. Antona. Če se zdaj vprašamo, kaj čuti ljudstvo, ki gradi svojo kulturo, ko je odpadel jarem barbarskega teptanja njegove kulture, moramo najprej reči, da je vsak naš človek vesel, a hkrati tudi ogorčen. Mar je lahko dvigati stavbo, ki je bila izropana in požgana? Ni lahko. Znoj teče curkoma in zgradba raste. Dviga se zaradi naše močne volje in zavesti, da nam tujec ne bo več ukradel, kar je naše. Zgradba naše kulture je zaradi tega od dne do dne lepša in ljudstvo je nanjo ponosno. Za to, kar smo bili v preteklosti izropani, nam ni bila povrnjena nikakršna škoda. Nasprotno. Prav tisti, ki so sodelovali v izkoriščanju našega človeka, postajajo precej glasni, širijo laži na račun ljudske oblasti in si zamišljajo celo, da je preteklost že pozabljena. Vsem tem moramo ponovno povedati, da je

zaradi njih še danes naše delo trdo, da je zaradi tega naš spomin na preteklost zelo svež, da smo zelo budni, da so nam njihove nakane kakor na dlan!

V dobi barbarskega zatiranja ter izkoriščanja našega naroda ni bila prizadeta le naša kultura, naš človek je bil prizadet na vseh področjih njegovega življenja. Naši napori se zaradi tega raztezajo prav na vsa področja naše dejavnosti. Pri gospodarski izgradnji naše dežele, ko se vedno bolj poglobljamo v naša tekoča vprašanja, odkrivamo prav na vsakem koraku, kako težke udarce so nam zadali zlasti fašistični izkoriščevalci. Čim bolj to opažamo, tem bolj raste naša odpornost. Uspehi niso majhni in sčasoma bodo vedno večji. Res je, ob takih mislih si nimamo kaj očitati. Vsaka najmanjša napaka je res drobiž nasproti objektivnim težavam, ki se javljajo kot posledica dolgoletnega teptanja slovenskega ljudstva! Če gremo daleč nazaj od dobe fašizma, najdemo nekaj, kar je povzročalo isto zlo kakor fašizem. Bili so časi, ko so vozači kamenja za graditev hiš v Kopru in tudi tisti, ki so jih dejansko gradili v znoju in ob krvavih žuljih, morali snemati klobuk raz glave že na Mudi ter hoditi gologlavi vse čez Brolov trg in mimo Loge. V nasprotnem slučaju bi se v mestu bivačiji našel bogataši, beneški okupatorji razburili ter gonili našega človeka kakor steklega psa. Tudi to še vedno teži našo kulturo.

Toda, ali naj se zaradi vsega te-

ga jezimo nad revnim italijanskim človekom? Ljudska oblast ni šla nikdar po tej poti. Ona ščiti vse narodnosti. Dejstva govorijo o tem dovolj zgovorno in to je zopet dokaz, da je nova in močna kultura, ki raste na ruševinah starega izkoriščevalnega reda res zdrava kultura. Vse laži se bodo morale prav zaradi tega razbliniti v prah ter doživeti svoj klavreni konec.

Sebi lahko rečemo, da smo sicer napravili mnogo, a vendarle še ne dovolj. Potrebni so še novi veliki napori. Najmočnejše sredstvo za uspešno dviganje naše kulture je naša gospodarska izgradnja. Povečati moramo proizvodnjo, da bomo povečali naš dohodek. S povečanjem dohodka bomo dobili tudi sredstva za naše gradnje, sredstva za izboljšanje povezave celotnega delovnega ljudstva v okrožju. Rastla bosta tako i blagostanje i kultura!

Naša prosvetna društva ter kulturne ustanove naj postanejo v še večji meri zarišča močnega dviganja naše izobrazbe ter šola za umetniško ustvarjanje. To bomo lahko dosegli z nadaljevanjem in krepitvijo borbe na načrtani poti. Nič ne bodo pomagale laži in ne klevete. Svoje cilje bomo desegli kljub vsem nakanam naših nasprotnikov.

Teden kulture nam odkriva veliko zaklade, ki so bili še do nedavnega prikriti. Vedno več je pri nas izobraženih ljudi, vedno bolj postaja last celotnega delovnega ljudstva! Perspektive, ki so pred nami odpirajo, so najlepše!

OB 40. LETNICI SMRTI LEVA NIKOLAJA TOLSTOJA

Genialni ruski pisec Ane Karenine, roman Vojna in mir ter številnih drugih znanih romanov ter povesti, je umrl 20. novembra 1912 v Astapovem pri Rjazamu. Vest o njegovi

smrti je zavila v žalost ves napredni svet. Kdo ni poznal Tolstoj? Njegova dela so se prevajala v vse moderne jezike. Lev Tolstoj je bil čudovito človek. Ko občudujemo na slikah njegovo košato brado in se poglobljamo v njegov preprost obraz, se nehote spomnimo na ruskega mučnika, koščene kmeta, ki mu je težko delo upognilo hrbet ter zarezalo ostre gube v široko čelo. Tolstoj, po poreklu plemenitaš, je bil kmet z dušo in telesom. Vsa učenost, ki se je bila nakopičila v ruskem kmetu, je bila njegova učenost. Revolucionarno delavsko gibanje je močno vplivalo na ruskega kmeta in seveda prav tako na njegovega predstavnika Leva Tolstoj, ki se je odrekel plemenitaštvu, svojo zemljo razdelil kmetom ter stopil na pot borbe. Boril se je tako, kakor se pač lahko bori umetnik. V svojih delih je šibal bogataše ter branil delovnega človeka.

Poznal je do dna značaj ruskega človeka in na mojstrski način opisal vsi grenkobo, ki je izhajala in tedaj razredne borbe. Izredna globo-

vidnim mu je dopuščala, da je vsakomur lahko pogledal na dno duše ter ga v svojih delih prikazal, kakršen je bil. Prav zaradi tega so umetniška dela Tolstoj neumrljiva, trajne vrednosti tudi za vsa bodoča pokolenja.

Pri nas Tolstoj ne poznamo tako, kakor, bi bilo potrebno. Ko je fašizem zatrl slovensko knjigo je zamahnil obenem tudi po Tolstoj. Naš narod je bil obsojen, da živi brez umetnin, da se spremeni v berača, ki ga razjedajo, lakota mrz in vsa ostala grenkoba, ki je poznal le človek, ki je poteptan od kraja. Tolstoj je prinasal zopet odprta pot.

OD KDAJ ŽIVIJO SLOVENC V KOPRU?

Na to vprašanje bomo odgovorili, ker vemo da zanima zlasti vse slovence iz Kopršine. Slovenci so prišli v Kopršino že v VI. stoletju. Zaradi njihovega prihoda je za nekaj časa skoro popolnoma razpadel tedanji fevdalni red, katerega nositelji lica je bila predvsem katoliška cerkev in poglavarji v Kopru so prišli ob vse svoje dejstve. Zadeva je šla tako daleč, da je za več stoletij prenehala v Kopru vsako delovanje škofске stolice.

Ali so Slovenci zasedli tudi mesto Koper? Prav gotovo so ga. Del domačega prebivalstva je tedaj zbežal v Benetke ter Gradež. Tisti, ki so ostali doma, pa so se morali prilagoditi novim razmeram. Slovenci so naleteli v Kopru na višjo obloko družbene organizacije, kar je močno vplivalo na njihov razvoj in njihov položaj. Kmalu za tem se je dogodilo, da so Slovenci trčili ob Germane ter jeli polagoma izgubljati svojo samozavest. Rižanska razsodba iz leta 804. govori, da so bili koprski Slovenci v tem času še pagani. Kaže, da so poznali le skupno lastnino. Iz dobe, o kateri govorimo, je ohranjenih le malo zgodovinskih listin in

Z literarnim večerom in razstavo slovenske knjige smo otvorili teden slovenske kulture

Teden slovenske kulture se je začel v četrtek z literarnim večerom v koprskem gledališču. Svoja dela je bralo šest književnikov iz tržaškega ozemlja (trije iz Trsta, trije pa iz Istrskega okrožja). Goste iz Trsta in domače literature je pozdravil tov. Jernej Humar, tajnik podzveze SKPZ, ki je v kratkem nagovoru poudaril pomen Tredna slovenske kulture kot pregleda kulturno umetniškega dela naših ljudi.

Sledil je nastop književnikov. Prvi je bral dr. Vladimir Bartol svojo črtico »Carobna koprena«. Bartol je znan v slovenski književnosti zlasti po tem, da je prvi uvedel tipično psihološko novelo. Svoje novele pa si je Vladimir Bartol zbral in izdal pod naslovom »Al Araf«. Zadnje čase piše v tržaške in druge slovenske revije, novele iz tržaškega življenja, nadalje se uveljavlja kot literarni, predvsem pa dramski kritik.

Tudi Ludovika Kalanova, ki je nastopila za njim, nam ni nepoznana ime. Prebrala je nekaj svojih pesmi. Njena lirika je refleksivna, globoko občutena; rahlo melanholijo v njenih pesmih vedno prevlada radost življenja.

Pesmi sta brala nadalje še Dušan Zeljeznov in Slavko Kob. Prvi je iz kroga mladih, ki se uspešno razvija in se zbira v glavnem okoli »Mladinske revije«. Drugi se je začel ukvarjati s pisanjem že pred vojno; v svoje pesmi je vnesel veselje, sproščenost in mladostno razpoloženje.

Odlomke iz svojih del v prozi je bral še Ljorje Rebula. To je eden mlajših, ki se še razvija in prav za prav še ni našel pravega načina umetniškega oblikovanja stvarnosti. Njegov blesteči umetniški izraz ne more pritegniti poslušalca prav zaradi tega, ker se avtor preveč zgublja v abstraktnostih in v filozofiranju, predvsem pa, ker ima človek ob njegovih stvarih občutek, da so nedoživete.

Kot zadnjo točko je član SNG iz Trsta bral odlomek iz novele Borisa Pahorja »Mici in nje otroci«. V njem obravnava avtor doživljanje otroka ob požigu Narodnega doma v Trstu. Pahor je to opisal pristransko, stvarno in psihološko izredno močno.

Pohvalen je obisk domačinov, ki

kaže veliko zanimanje za take prireditve in narekuje odgovornim, da poskrbijo večkrat za nastope domačih in za obiske ostalih slovenskih književnikov. Morda bi gimnazijska mladina lahko sledila branju z večjo pozornostjo, obenem bi bilo potrebno omogočiti večjemu številu ljudi prihod na take prireditve s tem, da bi preložili razne sestanke. Tudi Društvo slovenskih književnikov se bo drugič morebiti bolj zavzelo in poslalo nekaj svojih članov. Poleg tega bina stopil lahko tudi še kateri domačin, saj je prav med mladimi več takih, ki pesnikujejo in pišejo, in to ne slabo. St..

Razstava slovenske knjige

Vsak, kdor ljubi slovensko besedo, vsak zaveden Slovenec, si bo v teh dneh ogledal Prvo razstavo slovenske knjige v Kopru. To je ena izmed redkih prilik, da se lahko seznanimo vsaj malo z našo tiskano besedo. Ne, globine knjig ne bomo došli, če jih bomo le pogledali, toda v nas se bo ustvarilo občutje, da naš majhen narod, ki ga ni hotel nihče pripoznati, je ustvaril tekom stoletij toliko pisanih del.

Razstava je res na višini, pokaže nam ves razvoj slovenskega književnega življenja. Ločena je na dva oddelka in sicer na oddelke v katerem se prikazuje razvoj slovenske knjige in na oddelke, kjer so predvsem znatstvena dela, prevodi iz tuje literature in šolske ter otroške knjige. Razvoj slovenske pisane besede se začne z brižinskimi spomeniki, ki so najstarejši dokument slovenskega spisa. Tam lahko vidimo Dalmatinovo Biblijo v izvirniku, kar je prava redkost in pred kratkim najden glagolski misal v Umagu. Nadalje vidimo tudi prvo slovensko knjigo — Trubarjev katekizem iz leta 1561. Nato nam razstava kaže ves razvoj slovenske knjige od protestantskih piscev preko Vodnika in Linhart do Prešerna, nato Jurčiča, Levstika, Stritarja, Zupančiča, Cankarja in dalje v obdobje NOB. Ze sinoči je razstava vzbudila med slovenskim in italijanskim prebivalstvom Kopra izredno zanimanje, zato priporočamo, da jo vsak Slovenec iz našega okraja obišče.

ni. Vse patricijske družine (Gavardo, Zeno, Badoer, Contarini, Gravisi itd.) v Kopru so po poreklu iz Italije. Njihovo naseljevanje je tesno povezano z beneško okupacijo. Kljub beneškemu pritisku so si v Kopru menihi tretjeredniki zgradili konec XV. stoletja samostan ter imeli od tedaj v svoji cerkvi Sv. Gregorja slovansko bogoslužje. Ta samostan, ki ga je Italija razpustila leta 1806, je še ohranjen. Menihi tretjeredniki, ki so bili Slovenci ter Hrvati, so ustvarili v Kopru močno središče glagolske dejavnosti.

Slovenski kmetje, ki so živeli v neposredni okolici Kopra ali pa tudi v samem mestu, niso imeli fevdalnih obveznosti. Zemlja, ki so jo obdelovali, je prehranjevala celotno koprsko prebivalstvo. Ti kmetje, imenovani »paolani«, so znani že od nekdanj kot odlični poljedelci.

Koprski Slovenci so dali celo vrsto znamenitih mož. S propadanjem beneške republike, se je vedno bolj večal pritisk na Slovence. Od te dobe datira velika zaostalost Istre. Beda v Istri se javlja najprej kot posledica izkoriščanja beneških okupatorjev.

Čitajte in širite
vaše glasilo:

»Istrski tednik«

NAŠIM KMETOVALCEM

Kmetijski tečaji po naših vaseh Kdaj je pravi čas za obrezovanje

Večstoletno zapostavljenost našega človeka, posebno pa petindvajsetletno suženstvo pod Italijo pomeni za istrsko ljudstvo kulturni zastoj, ki se ne da v nekaj letih zabrisati.

Kulturni razvoj človeške družbe je tesno vezan na politične, socialne in gospodarske prilike, ki se dosegajo le z borbo delovnega ljudstva. Politično in socialno osvoboditev smo dosegli v narodno-osvobodilni borbi. Ta svoboda dviga življenjski standard ljudstva (gospodarski napredek). Razvoj gospodarstva ugodno vpliva na splošni kulturni razvoj in seveda tudi na strokovno izobrazbo kmeta. Naše gospodarstvo se po osvoboditvi iz dneva v dan dviga. Ljudska oblast smatra izobrazbo in vzgojo za najvažnejši narodno-gospodarski problem.

Napori naše oblasti za kulturni razvoj in strokovno izobrazbo kmeta so lažji in uspešnejši, ker je želja kmetkega ljudstva po izobrazbi neusahljiva. Večkrat se na masovnih sestankih poudarja potreba po kmetijskih tečajih ali vsaj nujnost kmetijskih predavanj na terenu. Lahko pa rečemo, da so bile te želje le v majhni meri uresničene. Vzrokov je več. Ni rečeno, da so predavatelji storili vse kar je bilo v njihovih močeh. Moramo pa priznati obenem, da tudi ustanove, katerim je bila poverjena organizacija, niso storile svoje dolžnosti. To, kar je bilo v prejšnjih letih zanemarjeno, bomo popravili v bližnji bodočnosti. Pod okriljem Prosvetne zveze se bodo vršili po vaseh Kmetijsko-izobraževalni tečaji. Predavanja bodo dvakrat na teden. Na vsakem tečaju bodo imeli kmetijski strokovnjaki po 20 predavanj.

Dolžnost prosvetnih društev, KLO in masovnih organizacij je, da na terenu ljudi — posebno mladino — obvestijo in pripravijo prostore, kjer se bodo vršila predavanja. Zveza naj skrbi za prevozna sredstva in predavatelji bodo storili svojo dolžnost.

Zdi se nam koristno, da v kratkih obrisih objasnimo snov, ki jo nameravajo obdelati kmetijski strokovnjaki:

1. Seznanili bodo kmete z osnovnimi pojmi o geologiji veda, ki preučuje, kako je nastala zemlja in kako so se formirale plasti obdelovalne zemlje. Našega kmeta bo tudi zanimala kemijska sestava zemlje in kaj zemlji primanjkuje.

2. Zelo zanimivo bo predavanje »Kako se rastline hranijo«. Tukaj je potrebna vzporedna med živalskim in rastlinskim svetom. Življenje je razstlin je v marsičem enako življenju živali. N. pr. sličnost med jajcem in semenom — oplojevanje pri živalih in rastlinah. Celice in staničevina. Vloga listja in korenin v prehrani rastlin.

3. Gnoj in gnojenje igra veliko vlogo v poljedelstvu. Pomen organskih gnojil pri fizični, kemijski in biološki strukturi zemlje, vloga mikroorganizmov v zemlji. Zakon minimuma. Uporaba glavnih umetnih gnojil in njihov sestava.

4. Racionalna obdelava zemlje in agrotehnični ukrepi posebno z obzrom na borbo proti suši.

5. V naslednjih predavanjih bo govor o preorientaciji ali načrtni preusmeritvi (plan) našega poljedelstva in vrtnarstva.

Kako shranimo gnjat in slanino?

Kdor hoče gnjat in slanino dobro in svežo ohraniti, naj napravi takole: Vzemi primerno velik zaboj, postavi ga na suh kraj in natresi na dno bukovega pepela. Nato položi nanj gnjat ali slanino in jo tudi potrosi s takim pepelom. Tako delaj, da bo zaboj poln. Kar si hranil mora biti dobro posušeno s pepelom, da ne bi kaka golazen znesla svojih jajčec na meso. Tako shranjeno meso ostane dobro in tečno tudi leto dni. Da se meso ne zamaže s pepelom ga je treba prej zaviti v papir. Preden se meso rabi, se mora s krtačo osnažiti.

6. V predavanjih o vinogradništvu in sadiarstvu, bomo razlagali rajonizacijo in tipizacijo sadnega izbora. Izbira podlag in sort. Pravilno zbiranje in sortiranje ter odpošiljanje sadja. Omenjeni bodo ukrepi proti boleznim in škodljivcem, ki letno uničujejo ogromne količine sadja. Ne moremo iti mimo nujnosti mehanizacije kmetijstva in vloge, ki jo bodo odigrale v tem smislu naše kmet. ob. zadrage.

7. Veterinarji bodo seznanili kmeta o načinih izboljšanja živine. Omejeni bodo načini zatiranja glavnih nalezljivih bolezni pri živini. Prva pomoč v neizgodah. Umetno uplojevanje, selekcija in križanje. Dvig krmne baze kot nujnost kvantitativnega in kvalitativnega izboljšanja živine.

8. Zadrugištvu bodo dodajanje 4 ure predavanj. Naši zadrugišniki bodo obdelali zgodovino zadrugištva v svetu. Kako so nastale zadrage. Razlika med zadrugami v kapitalističnem in socialističnem svetu. Posebno bo poudarjen razvoj zadrugištva pri nas.

Prepričani smo, da bodo naši kmetje, posebno pa kmečka mladina, z veseljem sprejeli to zelo koristno in hvalevredno iniciativo ljudske oblasti, ter bodo z obilno udeležbo spremljali predavanja. S tem bodo koristili sami sebi in skupnosti.

Dr. F. Jurisevič

Krmljenje prašičev pri nas

Kako krmijo drugod

V nekaterih predelih Jugoslavije, dobijo prašiči hrano zjutraj in zvečer, podnevi pa so mladi prašiči na paši. Prašiči, ki jih pitajo, kakor tudi mladi prašiči, ki gredo na pašo, dobivajo zelena krmila, predvsem deteljo. Zjutraj in zvečer dobijo gost otrobji močnik ter ječmenov ali ovsen zdrob. Prašiči, ki jih pitajo, dobe gosto zmes koruznega škroba. Te obroke pripravijo tako, da otrobe ali zdrob 12 ur pred krmljenjem namočijo (torej zjutraj za večerni obrok in zvečer za jutranji obrok naslednjega dne). Ko to pospravijo, dobe prašiči v korito čisto vodo.

Prašiče zgodaj zrele pasme (berški, jokšir in križanci) začno pitati pri teži 60 do 80 kg, ko so približno 8 do 10 mesecev stari. Zgodaj zrele pasme dosežejo pri 14 do 16 mesecev povprečno 180 do 200 kg; v omenjenih krajih prašiči nikoli ne dobe krme.

Pri krmljenju prašičev moramo skrbeti, da bomo krmo čim manj kuhali in da je ne bomo pokladali preveč tekočo! S takšnim krmljenjem začnimo čimprej in kmalu bomo uvideli, da je koristno.

Pridni zadrugarji iz Marezig so kljub veliki suši ohranili dober pridelek krmilne pese

ZDRAVNIŠKI KOTIČEK

Kronični pljučni katar

(bronchitis chronica)

Kronični pljučni katar se lahko razvije iz akutnega, posebno če se ta večkrat ponavlja. Velikokrat pa nastopa kot kroničen že od vsega početka.

Vzroki so lahko isti kot pri akutnem katarju. Nekateri poklici, kot na primer mlinarji, peki in tisti, ki imajo opravka s premogovim prahom, so posebno nagnjeni k tej bolezenski bolezni, za rastline pljučnih mren in strastni ljubitelji alkohola njih pljač so tudi pogosti vzroki. Včasih pa ima ta bolezen svoj izvor od otroških bolezni, predvsem kot špic.

Kašelj, pljuvanje in težko dihanje nastopajo najraji v jeseni in lahko čez zimo zavzamejo tak razmah, da bolnik niti iz sebe ne more. Poleti težave lahko čisto ponehajo. Bolezen traja lahko leta in leta, dokler bolnik ne podleže oljučnici, naduhi ali opešanju srca.

Navadno poteka kronični pljučni katar brez vročine, le redko nastopajo temperature, največkrat takrat, kadar ne more izpljuvati. Nastopa pa lahko v več oblikah: kot

suhi katar, kjer je glavni znak suho kašljanje; kot »mokri katar«, ki je nju, kjer je vsebina pljunka lahko zelo različna. Od ostalih oblik kroničnega katarja bi omenil še takozvani »katar kadilcev«, na katerem boluje večina strastnih kadilcev.

Zdravljenje mora biti izdatno. Kadilci morajo prenehati s kajenjem. Sirupi, inhalacije, posebne diete, toplice itd. pridejo v poštev. Pri starejših ljudeh pa je potreben popolni počitek.

NADUHA (emphysema)

pri kateri se razširjajo pljučni mehurčki (alveoli), ki izgubijo elastičnost.

Vzroki so največkrat: kronični katar (posebno suha oblika), astma in kronično kašljanje. Bolezen nastopa navadno po 40. letu starosti. Težko dihanje pri vsakem naporu in zmanjšana ter otežkočen izdih so glavni znaki bolezni. Potek bolezni zavisi od odpornosti srca in stanja pljučnega katarja. Težje oblike

pa moramo trte obrezati, preden se začno solziti.

Na obrezovanje trt zelo vpliva minimalna dnevna ali mesečna temperatura. Torej se moramo ravnati po termometru.

Kaj sklepamo iz tega? V tistih predelih, kjer ne pade dnevna temperatura več kot 2 stopinji pod ničlo, lahko obrezujemo trte celo zimo. V krajih, kjer termometer pogostoma zaznamuje 8 ali več stopinj pod ničlo, se je bati pozebe in zato moramo počakati z obrezovanjem zgodnjo spomlad.

Kot pravilo za mrzle kraje je treba omeniti, da moramo obrezati toliko časa pred mrazom, da se rez na trti zaceli. V času, ko pritrsne mraz, ni nikdar priporočljivo, obrezovati trto.

Omenili smo, da je obrezovanje trte same. Večkrat se zgodi, da se trta, ki rase v gnojni zemlji, tako bujno razvije lesa in listja na škodo produktivnosti trte. V takih primerih obrežite trte, ko začnejo solziti.

Nasveti za hišo in dom

Posušeni trdi čevlji postanejo mehki, če jih namažeš s petrolejem.

Kako obvaruješ čevlje razpokanja? Da čevlji prezgodaj ne razpokajo, jih namaži vsakih 14 dni, ko odstraniš voščilo, z ricinovim oljem. Mazati čevlje z vazelinom ni priporočljivo, ker napravi, da usnje mehko, ga pa razjeda in radi tega pokanje pospešuje.

Barvaste nogavice obdržijo svojo barvo, ostanejo mehke in svetle, če jih peremo na ta način, deni v zelo vročo vodo in jih pusti, da se namažajo deset minut, ne da jih drgneš. Če so zelo umazane, prideni še eno žlico salmijaka, potem jih ožmi in daj zopet v vročo vodo; to ponovi še dvakrat in nogavice bodo zelo lepo oprane.

NENAVADNO TELE

Pred petimi meseci je prišlo na Danskem na svet tele z dvema glavama, ki se razvija normalno. Tetliček žre z eno glavo seno, z drugo pije vodo. Njegov lastnik, kmet Hubschmann, vodi žival po sejnih. Tele je bilo fotografirano gotovo večkrat kot vsaka svetovno znana filmska igralka.

naduhe izključujejo bolnike od dela. Pri teh bolnikih rade pogosto nastopajo dimeljske kile (herniae). Na koncu bolniki podležejo navadno zaradi opešanja srca.

Zdravljenje obstoji v tem, da preganjamo kronični pljučni katar in ostale vzroke bolezni ter da skrbimo, da srce prehitro ne opeša. Uspešno je predvsem klimatsko zdravljenje.

Dr. Hladnik Polde

Kaj moramo dodajati dojenčku v prvem letu starosti

Do dvanajstega tedna starosti naj zdrav dojenček prejema samo materino mleko.

Od dvanajstega tedna dalje: sadne sokove (trikrat dnevno po eno žličko pred jedjo).

Od 16. tedna dalje: zelenjavo, predvsem špinačo in korenje. (Zelenjava vsebuje soli, vitamine B in C).

Od 6 meseca dalje: kašo in dvakrat nedensko jajčni rumenjaki (vsebuje vitamin A in D).

Od 8 meseca dalje: meso (vsebuje beljakovine, ki so važne za zgradbo organizma in tvorbo krvi) in dvakrat tedensko jetra (po eno žličko).

Od 10. meseca dalje moramo naučiti otroka jesti na štiri obroke,

Z · A · V · S · A · K · O · G · A · R · N · E · K · A · J

Farlin, Pasjanac, Bepo eno Šimončič
igrajo na karte

Miha, ali bi mi znal povedati, kdo so tisti štirje? E, seveda!

Je bil Vanič Farlin, Tunin Simončič, Bepo Pasjanac in Nanio Pasjanac (trataja), kot se mu pravi po domače.

Kaj so pa delali? Opazili smo jih, ko so igrali karte v Novi vasi v gostilni. Kako pa so se razgovarjali med igro? — Eh, tako-le:

Farlin eno Nanio Pasjanac so igrali proti Simončiču Ninu in Bepu Pasjanacu.

Pasjanac: Co, Farlin! Paze, ke moramo držat trdo znaš, ku na nan bojo udobile, z znaš?

Farlin: Muče, muče, Pasjanac!

Simončič: Bepo, povedeme kašno briškolo jimaš, da čujajo vse.

Bepo: Brf, brf: aša jeman in ano mikenno. Čaj karego od anajst brf, brf.

Farlin: Ošča, nam gre vsa ramengo. Pasjanac muj drage, čamo zgebet, znaš.

Pasjanac: K, k, kaj ti če, kaj jigramo za tavžante, pa, pa, pantalon, naj gre v kubiló f, f, frkalco.

Simončič: Može, ma čamo zamedet včerjo, znaste? Jes na jigrom vač.

Bepo: Brf, kaj na bomo hitle za za, an bicarin. Muče eno jegraj, Nin. Daj dol tojo briškolicó, ki jeman tri ponte.

Farlin: Ma duzna koj pansojo, kaj ta puor Pasjanac?

Pasjanac: Mu, mu, muče, Farlin, kaj niman jas špica te v škarše, ki mi povejo ke je srečal Pčkaj eno mučel!

Simončič: Bepo! Kaj jimaš karigo? Sado sen pečkau kavala. Od prej pa kur sem te storo? Sa znaš? Orpo del fin dej fati!

Bepo: Jeman... šti, šti, štire ponte, ma da, da, da jti kargo, ke, ke jeman jas briškolo potente! Brf.

Farlin: Pasjanac! Ma ti pa prav čaš zgebet? Sageta ti hitla v bareto in u toje spičal Zarode taba bon mogo anko jas pločat une bicarin, ki ni nič. Jas sen udobo anbnut Bepe Breče 14 litro, znaš?

Bepo: Brf, brf, Fa, Farlin muče eno jegraj. Kaj jeh nimamo kvarantaoto u rokah. Kaj čaš ša jemet od mene.

Pasjanac: Nin! ga, ga, gambajmo pošto. Boš vido, ke bo šlo bušla partida?

Simončič: Alo, alo, Pasjanac! Rajše hite uno pipo iz vust en pansaj ano molo več, da so štire bicarine, ke magare takuná kur jih bo trba plačat.

Bepo: Ma, ma ti brat (pravi Pasjanacu) mi, mi, daš kašno očado anka moin kortan, k, kánadé.

Farlin: Jo, jo Bepo muj anko jas sen vido, ke sa ja nagno za ti jih lepša gledat, kaj na moraš ni gledat toja korta baretaš Pasanske.

Simončič: Ma čo Farlin muo koj ta paro, da nas je primla pica za gledat kuorta van? Mi nečamo sleporet.

Farlin: Simončič! Ja, ta dobro poznan znouš ta eno ku čas da ti račan anko tojo žuonto. In ti sa beš loto anka kaj skuserčon, kajnada?

Na avtobusni postaji

1. potnik: »Vidiš, ta čas, ko se kregajo sprevozniki, reditelji in vodja postaje zaradi prenatrpanosti, bi kamjlon se enkrat odpeljal in zelo komodno!

2. potnik: »Res, toda vsi trije imajo najbrž doma take babe, ki se rade kregajo, pa so si dejali: Zakaj ne bi tudi mi posnemali naše ženske?«

Šolska

Nekega dne sem šel s šolarčkom domov in sva se pogovarjala. V tem ga jaz vprašam, kaj najraje dela v šoli, pa mi paglavček odgovori hitro: »Čakam na konec pouka!«

Uredništvo in uprava »Istrskega tednika« v Kopru — Odgovorni urednik: Srečko Vilhar — Tiskalja tiskarna »Jadrana« v Kopru

Pasjanec: Pa, pa, puoda ti povej po pravice brat, ja, jas ti nisem vido neč. Pa anka ku ti ne viden, z znan, da jješaš kavaliča, pa kaj ma mana ir'araso? Kaj tu kokodakas?

Bepo: Pa, kaj ti godeš, kaj trattaše, da ki mi se brat, da trba, da me vdubšš br.

Simončič: Alo, alo Pasjanec! Mo koj parota, da ja sado kurambut, koj ji gromo za mijara al pa za paršuta kur ja biv vuajan Pasjanac in potije ja dov plača na ročaj, bendá ke on hode na škant.

Farlin: Ben znata koj stručiče moje sado? Tenmojal! Gledaj in poslušajó nas te mladice. Unj niso vajane delat barufo kur smo delali mi, kar smo ble mlade. Ma sado kuvoj čata smo store in sado je vsa moderno.

Tako so kartarji zaključili svojo igro, plačali vsaki nekaj ter zapustili gostilno.

Brate ma ne u pijate!

V preteklosti so imeli v Smarjah zelo gorečega duhovnika, ki je označjal bratstvo in ljubezen, ter poudarjal, da si morajo ljudje ob stiski pomagati, ker je bog storil ljudi, da se ljubijo in si pomagajo kot bratje. Bilo je morda pred 100 leti, vendar je ostal pregovor še danes: ko je šmarnski fajmošter pridigal vernim vaščanom o vseh svetih resnicah, je rekel: »Bog je dejal svojim zvestim podložnikom, da morajo pomagati sosedu prav tako, kakor pomagajo svojemu lastnemu bratu. Če je gol, ga morajo obleči, če je lačen, ga morajo nasiti, kajti le tako bodo uzrli kraljestvo božje!« Naslonjen ob cerkevna vrata je stal zviti vaščan in poslušal pridigo, slišal je vse svete

Ali je mogoče

Tovariš D. se je obrnil na stanovanjski urad pri MLO v Kopru, da mu nakaže sobo. Nekega dne se je vračal ves zadovoljen, kajti v rokah je imel pisмено nakazilo. Poiskal je takoj sobo ter ugotovil, da je zadeva rešena. Toda glej! Prav tedaj se mu je približal tovariš v enakim nakazilom od prejšnjega dne ter izjavil, da soba pripada njemu. Ko sta se tako razgovarjala pa pride še neki tretji, ki mu je stanovanjski urad nakazal isto sobo. Toda, ali je morda pust? Ni. Odgovorni tovariš pri MLO je popolnoma pozabil, da je pri takih rečeh potrebna evidenca. Naj ta tovariš ve, da se mu bodo take »šale« hudo maščevale, če se bodo ponovile!

MED ZAVEZNIRI

Dolgo se že vleče to nesrečno nemško vprašanje. Saj ni čudno, ko se pa še zdaj najdejo zgovorniki, ki trdijo, da so bili SS ovci gasilska organizacija.

rečenice in sklenil, da bo šel zvečer k duhovniku na večerjo, da ga preizkusi. Res je šel pred farovž in zavohal, da nekaj dobrega kuha, a doma se je ravno prej najedel polente in zelja. Zato je mislil, da bi ne bilo slabo, če bi še kaj dobrega pojedel, saj mu ne bi zato trebuh počil. Potrkal je na vrata ter poprosil, če bi ga sprejeli. Dekla mu je odprla in ga peljala do gospoda. Lačni mu je razložil, kako je ves solzan poslušal njegovo pridigo, da ga mora lačnega nasitiiti kot lastnega brata. Poprosil je popa, če bi ga sprezjel na večerjo kot brata. Ali tudi pop je bil prebrisan in mu je tako odgovoril: »Po božje postave smo brate, ma samo ne v pijate.«

ZA NAŠE PIONIRJE

Ni priden pionir kdor preganja ptičke

Nekaj nad vse važnega bi povedali pionirjem v tem tednu. Prav za prav jih bomo pokarali, ker so neusmiljeni z živalicami, predvsem s ptiči.

Videl sem jih na Križišču v Gažonu in celo v daljnem Topolovcu, kako lovijo nedolžna bitja — ptiče, ki toliko pomagajo človeku. Napravijo kletke in »viščade« ter gredo v kak samotni kraj, najraje na kakšno čistino, kjer je malo drevja in čakajo, da priletijo ptiči, ki se usedejo na njih vabljive »viščade« in ostanejo tam, dokler jih ne prime kruta otroška roka in jih odnese v kletko. Včasih jih celo oslepijo, češ, da bolj lepo pojejo? Seveda, bolj čivkajo, a ne od veselja, ampak zaradi trpljenja. Radoveden sem, kaj bi taki mladi junaki, ki lovijo ptiče, narednili, če bi nje oslepili! Ne bi videli matere in tovarišev. Tudi ptiči si želijo žavljenja in prostosti, tudi oni morajo delati kot človek, da se preživljajo. Samo pomislimo, koliko koristi naredijo človeku. Lovijo mrčes v zraku, črve v zemlji in na njej. Včasih nekateri mislijo, da brskajo ptiči za semenom, kadar se orje, pa ni res! Iščejo črvičke, ki so prišli na površino in se z njimi hranijo. — Pionirji, vedite, da ptiči koristijo človeku in tudi vam, najmlajšim! Kaj bi bilo, če bi mrčes na polju uničil ves pridelek?

Uganki

1. Bela nožica, zelena devica, glavó je sklonila, lase razpustila.
2. Deklica rdeča, pod zemljo se skrila, zunaj šopek pustila.

SITNA VPRAŠANJA

1. Kaj je po poklicu in kdaj se je rodil Trofim Delisovič Lisenko?
2. Kako bi odgovoril na vprašanje, če bi te vprašali, kakšna energija premika vlak?

Program prireditev
V TEDNU SLOVENSKE KULTURE

PETEK 24. NOVEMBRA:

Otvoritev razstave slovenske knjige, ki jih priredijo prosvetna društva. — V Kopru slovesna otvoritev prve slovenske knjižne razstave ob 16. uri.

SOBOTA 25. NOVEMBRA:

Ob 20. uri v Koprskem gledališču »Večer slovenske besede«. Sodelujejo dramska družina PD »Jadrana«, iz Dekanov z Ingoličevó enodejanko »Lavorjev venec«. Dramska družina PD »Branik« iz Smarj z Brechtovo enodejanko »Puške gospe Carrara«. Recitacije in literarni odlomki — kulturno prosvetni večer pa priredita PD »Jadranska zarja« iz Semele in PD »Igo Grudena« v Pučah.

NEDELJA 26. NOVEMBRA:

PD »Primorje« v Vanganelu uprizori doma Linharjevo dvodejanko »Županova Micka«. — V Smarjah gostovanje dramske družine iz Sv. Križa s Standekarjevo trodejanko »Prevaran«. V Kopru gostovanje SNG iz Trsta z Božičevo dramo »Umika«.

PONEDELJEK 27. NOVEMBRA:

V Kopru uprizoritev Ribičičeve otroške igre »V kraljestvu palčkov«.

TOREK 28. NOVEMBRA:

S sodelovanjem množičnih organizacij priredijo prosvetna društva akademije v čast obletnice ustanovitve Nove Jugoslavije.

SREDA 29. NOVEMBRA:

V Kopru ob 16 uri koncert godb na pihala na Titovem trgu in ob 19. uri v koprskem gledališču »Večer slovenske pesmi« kot zaključna prireditev tedna slovenske kulture.

RADIO

jugoslovanske cone Trsta

Poročila v slovenščini vsak dan ob 7.00, (ob nedeljah ob 7.30, 13.00, 19.30 in 23.05.

Poročila v hrvaščini vsak dan ob 18.45.

Pregled tiska v slovenščini vsak dan (razen nedelje) ob 14.45.

Politične aktualnosti v italijanščini vsak torek, sredo, četrtek in petek ob 17.30.

Jutranja glasba vsak dan ob 6.30 in 7.15 (ob nedeljah ob 7.00 in 8.4.).

Sobota 25. 11. 50:

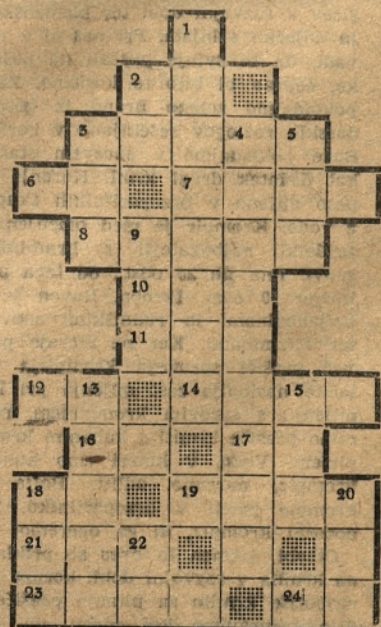
12.00 Iz opernega sveta; 13.50 Pevski koncert Anice Ščuke; 13.45 Kulturni pregled (ital.); 17.30 Gospodarski pregled (ital.); 17.45 Italijanski operni zbori; 18.00 Pionirska ura (it.); 19.45 Partizanske pesmi; 20.00 Hrvatski kulturni pregled (hrv.); 20.30 Hrvatske melodije; 20.45 Politični pregled (slov.); 21.00 Večer sobotni večer (slov.); 22.00 Človeštvo na poho-du (ital.); 22.15 Večerni koncert.

Nedelja, 26. 11. 50:

8.30 Kmetijska ura (slov.); 9.00 Odlomki iz simfoničnih suit; 9.30 Kmetijska ura (ital.); 10.00 Folklorna glasba; 10.45 Oddaja za Bujsčino; 11.15 Slavni solisti pred mikrofonom; 11.45 Našim ženam (slov.); 12.00 Glasba po željah (slov.); 13.30 Pionirska ura; Podnebje na zemlji postaja toplejše (slov.); 14.00 Glasba po željah (ital.); 17.00 Oddaja za podeželje Nastopi tamburaški zbor prosvetnega društva »Ivan Cankar« iz Trsta; Ingolič: »Zelja« (slušna igra); Reportaža: Pred volitvami SIAU (slov.); 19.00 Kaj smo vam pripravili (ital.); 19.45 Narodne pesmi; 20.00 Glazunov: Ples letnih časov — suita op. 67; 20.45 Politični pregled (ital.); 21.00 Iz opernega sveta; 22.00 Sportni pregled (ital.); 22.10 Pestra večerna glasba.

Za kratek čas in bistre glave

Križanka

Vodoravno: 2. Je spisal Zupanovo Micko (krat.); 3. podnebje; 6. kazalni zaimek; 7. mrežasta tkani-

NALOGA

Neko veliko posodo polnita dve cevi in ena cev pa vodo odvaja. Prva cev napolni posodo v štirih urah in pol, a druga v šestih urah. Odvodna cev pa jo izprazni v poldrugi uri. Če se odpre prva polnilna cev ob dvanajstih in druga ob trinajstih, a odvodna ob štirinajstih, kdaj bo posoda spet prazna?